

חוברת

דף השבוע

מסכת נדרים חוברת ד

דף ט"ו

קונטרס מלא מראי מקומות חשובות על כל דף ודף
כדי לסייע את הלומדים החשובים של מסגרת 'דף השבוע'

ויש בה חמשה חלקים:

- א **עזר ללימוד הר"ן** - להדגיש החלק שבדברי הר"ן שהם פירוש על הגמ'.
- ב **קושיות פשוטות** - ליישב קושיות פשוטות אשר יתקשה בהם הלומד.
- ג **עומק הדף** - להעמיק קצת בגמ' ובפירוש הר"ן על פי גדולי המפרשים.
- ד **הלכות הדף** - נידונים חשובים בהלכה היוצאים מלימוד הגמ'.
- ה **סוגיית הדף** - בכל דף נערכה סוגיא שלימה אחת עם העתקת מראי מקומות.

קושיות פשוטות

דף טו.

גמ', רבינא אמר לעולם כדקתני ומאי בל יחל מדרבנן

קושיא:

קשה, דלכא' זהו תירוץ פשוט, דלא מצינו מ"ד דחולק על רבינא, וכנראה כו"ע מסכים כן לדינא, דנדר על דבר שאין בו ממש חל מדרבנן, וא"כ למה לא תירצה הגמ' כן מתחילה.

תירוץ:

תוס' (ד"ה רבינא) תירצו, דמתחילה נקטה הגמ' דמשמע במשנה דנדר גמור הוא מן התורה, דהתנא כלל דין זה יחד עם נדר 'שאני משמשך' שהוא נדר גמור מן התורה, ועל שניהם קתני 'הרי זה בבל יחל דבר'.

גמ', ומי איכא בל יחל מדרבנן

קושיא:

קשה, מה היא הקושיא, הא בהרבה איסורי תורה מצינו אופנים שמן התורה אין איסור, ובאו חז"ל ותקנו גזירות דרבנן כדי לעשות סייג לדין תורה.

תירוץ:

תירצו כמה אחרונים [חי' ר' שמואל (סי' יג אות ג), ברכת אברהם (ד"ה ומי איכא)], דקושיית הגמ' היא על לשון המשנה 'הרי זה בבל יחל דבר', שכפשוטו משמע שאיסור זה נכלל באיסור התורה. [אולם עי' במפרש (ד"ה מי איכא) דמבואר דפירש קושיית הגמ' באופן אחר].

גמ', דברים המותרים ואחרים נוהגים בהן איסור

קושיא:

קשה, מה היא השייכות בין דין זה לבין נדר על דבר שאין בו ממש, ולמה יהא איסור נדר מדרבנן בדבר שאין בו ממש משום שאסרו חז"ל דברים שאחרים נוהגים בהם איסור.

תירוץ:

התוס' (ד"ה ואחרים) תירצו, 'האי נמי שנדר ונתכוון לאסור עצמו גם בדבר שאין בו ממש אין לך נהגו גדול מזה'. והיינו, שיסוד האיסור בדבר שאין בו ממש הוא משום הך דינא גופא של 'דברים שאחרים נוהגים בהם איסור'. [ועי' בתוס' ר' דוד (אות יד), שלפי מה שכתבנו לעיל בסמוך בביאור קושיית הגמ', קושיא זו לא קשה כלל, ודו"ק].

גמ', תנן שאת נהנית לי עד הפסח אם תלכי לבית אביך עד החג

קושיא:

קשה, היאך יכול אדם לאסור אשתו בתשמיש, הלא הוא משועבד לה לתשמיש.

תירוץ:

התוס' (ד"ה תנן) תירצו (בתי' ב), שכיון שתולה הנדר בתנאי [אם תלכי לבית אביך], ונמצא שהאשה יכולה לבטל את הנדר עי"ז שלא תקיים את התנאי, לפיכך חל הנדר אע"פ שהוא משועבד לה. [וכ"כ בחי' חת"ס (נז), ועי' בשיעורי ר' דוד (אות טו) שביאר הסברא בזה]. [ועי' ברשב"א (ד"ה ולענין), ובמאירי, שכתבו עוד תירוצים לקושיא זו].

ר"ן (ד"ה הלכה), אבל הרמב"ם ז"ל כתב כו' היא אינה לוקה דכיון דלא נדרה כלל לא שייך בה לא יחל דברו

קושיא:

קשה, דהנה מבואר בהרבה מקומות במס' נדרים, דאסור מן התורה למודר ליהנות מדבר הנדור, וגם הרמב"ם מודה לזה, אלא דס"ל להרמב"ם דהמודר לא לקי, דאינו עובר בלאו דבל יחל, וא"כ קשה, אם אין עליו לאו דבל יחל, אמאי אסור לו ליהנות, דאיזה איסור יש בדבר.

תירוץ:

הקהילות יעקב (סי' יח) תירץ, שמלבד הלאו דבל יחל, עוד חידשה התורה בפרשת נדרים, שהרשות ניתנה ביד האדם לאסור דבר באיסור חפצא, ואיסור חדש זה נוהג גם באנשים אחרים. [ועי' בקובץ הערות (להגר"א ווסרמן, סי' נה אות י) שביאר באופן אחר].

דף טו:

גמ', ומותרת לילך אחר הפסח

קושיא:

קשה, למה מותרת לילך רק אחר הפסח, הא גם קודם הפסח לכאן מותרת לילך אחר שכבר הלכה פעם אחת וכבר חלה איסור ההנאה.

תירוץ:

בשול"ת מהרי"ל דיסקין (סי' סח) תירץ, שבאמת אסורה לילך קודם הפסח, אע"פ שכבר הלכה פעם אחת, משום חשדא, דדילמא יראה אדם כשהולכת לבית אביה קודם הפסח, והוא לא ידע שכבר הלכה פעם אחת, ויחשוב שהיא גורמת עכשיו את עצמה לעבור באיסור נדר. [וע"ע בעבודה ברורה (עמ' תטז) שתירץ באופן אחר].

גמ', תנן שאת נהנית לי עד החג אם תלכי לבית אביך עד הפסח

קושיא:

קשה, דמבואר בגמ' דלפי ר' יהודה בכה"ג אסור ליהנות קודם ההליכה משום חשש שמא יעבור על התנאי ונמצא שלמפרע עבר באיסור נדר, וזה קשה, דבתנאי של 'אם' כתב הר"ן (עט: ד"ה אילימא) שהאיסור חל רק אחר קיום התנאי ולא למפרע, ולא כתנאי של 'על מנת' שחל למפרע.

תירוץ:

השלמי נדרים (ד"ה תנן) הביא בשם התפארת ירושלים לתרץ, דגם בתנאי של 'אם' הנדר חל למפרע באופן שהנדר הוא לזמן מוגבל, כמו בסוגיין דהנדר הוא עד החג, שבודאי רוצה לאסור כל משך זמן זה, ומש"כ הר"ן דהנדר חל רק אחר קיום התנאי, זהו דוקא בנדר שהוא לעולם. [וע"ע בשול"ת חת"ס (יו"ד סי' רכו) שתירץ באופן אחר, וע"ע בשול"ת מהרי"ל דיסקין הנ"ל בסמוך שתירץ עפ"י דבריו הנ"ל].

ר"ן ד"ה אכל הרי הוא בבל ילך, שלא היה זכור בשעה שאכל כו' ובכה"ג מחלך ביום שני

קושיא:

קשה, לכאן העיקר הוא מה שזוכר הנדר בשעת עשיית הנדר, דהיינו בשעת קיום התנאי, שהוא בזמן ההליכה, ולא מה שזוכר הנדר בשעת האכילה, שזהו איסור הנדר, ולא עשיית הנדר.

תירוץ:

הברכת אברהם (לר"ן ד"ה אכל) הביא בשם ר' נחום לתרץ, שבמי שנודר לאסור אכילה על תנאי שיעשה הליכה, הרי נמצא שאיסור הנדר הוא עשיית שני המעשים, וממילא כשהוא עושה את המעשה הראשונה [או האכילה או ההליכה], אותה שעה נחשבת כשעת עשיית איסור הנדר, שעכשיו נאסר המעשה השניה בפועל, ולכן צריך לזכור הנדר בשעת המעשה הראשונה. [וע"ע בסוכת דוד (אות לג), ובמנחת שלמה, שתירצו בדרכים אחרים].

ר"ן (ד"ה והא מן התורה), אלמנה רבנן לשעבודה דאשה

קושיא:

קשה, מה הועילו חכמים בתקנה זו שחזיקו שיעבודא דאשה כדי שלא תיבטל ע"י נדר, הא עדיין יכול הבעל לבטל שיעבודו ע"י שידור בשינוי הלשון ויאמר 'הנאת תשמישך עלי' כמבואר בגמ' בסוגיין.

תירוץ:

בקובץ שיעורים (כתובות אות רמא) ובמנחת שלמה (לר"ן ד"ה והא) תירצו, דאין הכוונה שתקנו חכמים תקנה מיוחדת כדי לחזק את שיעבודה של האשה על בעלה לגבי תשמיש, אלא כוונת הר"ן היא, שתקנו חז"ל באופן כללי לחזק את כל השיעבודים בין איש לבין אשתו בעניני אישות, כדי שלא יבטלו ע"י נדרים, ואה"נ, לענין ביטול שיעבוד תשמיש דאשה לא הועילו כ"כ בתקנתם כיון שיכול הבעל לבטל שיעבודו ע"י שינוי הלשון.

משנה, שבועה שאיני ישן שאיני מדבר שאיני מחלך אסור

קושיא:

קשה, למה לא מובא במשנה גם 'שבועה שאיני משמשך', כמו שמובא במשנה לעיל (יד:) גבי נדרים 'קונם שאיני משמשך'.

תירוץ:

בתוס' רעק"א למשניות (אות טו) תירץ, דשבועה שאיני משמשך לא חלה, שהיא שבועה לבטל את המצוה, שהרי חייב כל אדם לשמש את אשתו משום מצות עונה. [וע"ע בדבר יעקב (אות יב) שתירץ באופן אחר].

דף טו

תוכן

- א. בד"ן נדר שוא
- ב. בענין מי לקי משום בל יחל
- ג. אם נדר על גופו יכול לבטל את המצוה
- ד. בענין מצות לאו ליהנות ניתנו

(א) בד"ן נדר שוא

- א. **סוגיית הגמ'**: הגמ' מקשה על הא דקתני במשנה 'קודם שאני יושן', היאך חל נדר כזה, הא שינה דבר שאין בו ממש הוא, ונדר חל רק בדבר שיש בו ממש, ומתרת הגמ', דאיירי באומר 'קונם עיני בשינה', ושוב מקשה הגמ', 'אי דלא יהיב שיעורא מי שבקינן ליה עד דעבר איסור בל יחל'. ונחלקו הראשונים בפירוש קושיא זו, כמו שיתבאר.
- ב. **ב' פירושים**: הר"ן (יד: ד"ה ומי) פירש הקושיא, שנדר כזה אינו חל כיון דא"א לקיימו, והוסיף, דלשון 'מי שבקינן ליה' אינו מדוקדק, דלשון זה שייך רק בשבועה, ופירושו, לא שבקינן ליה אלא עובר מיד בשבועת שוא, כיון דנשבע בדבר שא"א לקיימו, אבל בנדר ליכא איסור בנדר שוא. אולם המפרש (ד"ה מי) והתוס' בגיטין (לה.) ובשבועות (כט.) פירשו דגם בנדר שייך לשון לא שבקי' ליה, דעובר מיד בלאו דבל יחל, כיון שנדר בדבר שא"א לקיימו.
- ג. **ביאור שיטת המפרש והתוס'**: בקובץ הערות (סי' יח אות ב) ביאר שיטת המפרש והתוס', דגוף האיסור של בל יחל הוא מה שדיבורו מתחלל, ובמי שאוסר ככר בנדר, אסור לאכול הככר משום שע"י אכילתו הרי גורם שיתחלל דיבורו. ובמי שאומר קונם עיני בשינה לעולם, שהוא דבר שא"א לקיימו, הרי מיד מתחלל דיבורו, ושוב ליכא איסור לישן, שדבריו הם כבר מחוללים ועומדים, ולא ניתוסף כלום אם ישן.
- ד. **דעת הר"ן**: הגרי"ז גוסטמן (קונטרסי שעורים, שיעור ד אות ה) ביאר שיטת הר"ן דנקט דנדר שוא אינו עובר בבל יחל, דסובר הר"ן דאיסור בל יחל אינו מה שדבריו מתחללים, אלא שע"י הנדר נתחדש איסור חפצא על הככר, וגוף האיסור דבל יחל הוא שלא לעבור על איסור חפצא זה. ולכן נקט הר"ן, שאם נדר בדבר שא"א לקיימו, אין בזה איסור דבל יחל, אע"פ שדבריו הם מחוללים ועומדים, כיון שלא עבר באיסור חפצא.
- ה. **תלוי במחלוקת הראשונים**: הגרי"ז גוסטמן (שם) ביאר, דמחלוקת הראשונים הנ"ל תלוי בעוד מחלוקת הראשונים המובא בר"ן בסמוך (ד"ה הלכה), לגבי מי שנדר לאסור ככר על חבירו, דהר"ן נקט דלאו דבל יחל הוא על המודר, משום דס"ל דגוף האיסור דבל יחל הוא האיסור חפצא שנתחדש על הככר, וכנ"ל, אולם הרמב"ם סובר דלאו דבל יחל הוא רק על הנודר ולא על המודר, משום דס"ל דגוף האיסור דבל יחל הוא שלא לחלל דיבורו, וזה שייך רק בנדר.

(ב) בענין מי לקי משום בל יחל

- א. **סוגיית הגמ'**: הגמ' מביאה ממשנה, 'שאת נהנית לי עד הפסח אם תלכי לבית אביך עד החג [סוכות], הלכה לפני הפסח אסורה בהנאתו עד הפסח', ומביאה הגמ' בשם ר' אבא, דהיינו שבכה"ג אסורה ולוקה, [אבל כל זמן שלא הלכה, אסורה מדרבנן בהנאה אבל ליכא מלקות]. ונחלקו הראשונים מי לקי, האיש או האשה, כמו שיתבאר.
- ב. **שיטת הר"ן**: הר"ן (ד"ה הלכה) כתב שהאשה לוקה ולא הבעל, משום שהאשה היא שעברה על הנדר, אבל לא הבעל משום שהוא לא עשה שום איסור, והוסיף, שאפשר דהתנא בא לחדש אגב אורחא דהאיסור רכיב עלה אבל לא עליו.
- ג. **שיטת הרמב"ם**: אולם הביא הר"ן בשם הרמב"ם (הל' נדרים פ"י הי"ב) שהאיש הוא שלוקה [אם ההנה אותה בידים], אבל היא אינה לוקה, משום שהיא לא נדרה כלל, רק הוא נדר, ולכן הלאו דבל יחל שייך רק אצלו אבל לא אצלה. אמנם, מדברי הרמב"ם לעיל (פ"ה) מבואר, דאף דס"ל דאין המודר לוקה, מ"מ אסור לו לעבור על הנדר.
- ד. **ביאור האיסור**: העירו האחרונים, אם הרמב"ם סובר דלאו דבל יחל שייך רק לגבי הנודר ולא לגבי המודר, א"כ אמאי אסור למודר לעבור על הנדר, דאיזה איסור יש בדבר. וביאר הקהילות יעקב (סי' יח), דיש בפרשת נדרים ב' איסורים, א', לאו דבל יחל. ב', מלבד איסור בל יחל, חידשה התורה שיכול אדם להחיל על דבר איסור חפצא, ובאיסור חדש זה מודה הרמב"ם דהוא שייך גם לגבי המודר, אך ליכא מלקות על איסור זה.
- ה. **יסוד המחלוקת**: ביארו כמה אחרונים [קהילות יעקב (סי' ה), משנת אליהו (סי' יג), שו"ת רדב"ז (ח"ב סי' תתעב)] יסוד המחלוקת הר"ן והרמב"ם, דנחלקו בעיקר גדר הלאו דבל יחל, דהרמב"ם סובר דגדר בל יחל הוא שאסור לחלל דיבורו, ולכן ס"ל דהלאו שייך רק לגבי הנודר, אבל הר"ן סובר דגדר בל יחל הוא שצריך לשמור על האיסור חפצא שנתחדש ע"י הנדר, ולכן ס"ל דלאו זה שייך גם לגבי המודר, שגם הוא נזהר לשמור על איסור חדש זה.

ג) אם נדר על גופו יכול לבטל את המצוה

- א. **סוגיית הגמ':** הגמ' מקשה על הא דאיתא במשנה 'האומר לאשה קונם שאני משמשך הרי זה בבל יחל דברו', היאך יכול לאסור אשתו בתשמיש, 'והא משתעבד לה מדאורייתא דכתיב שארה כסותה ועונתה לא יגרע', עיי"ש מה שמתרצת הגמ'. ומצינו בראשונים ב' פירושים לבאר קושיית הגמ', כמו שיתבאר.
- ב. **פירוש א', הר"ן:** הר"ן (ד"ה והא) פירש הקושיא, שכיון שהבעל משועבד לאשתו לתשמיש, א"כ נמצא שתשמישו אינו שלו, אלא שלה, והוי כאוסר נכסי חבירו על חבירו, דלא מהני. וכן פירש הרא"ש (ד"ה והא) והרשב"א (ד"ה דאמר ר' כהנא). ועפ"ז הקשה הר"ן (שם), מה היא הקושיא, הא קונמות מפקיעין מידי שיעבוד כמבואר בגמ' כתובות (נט:), עיי"ש מה שתירץ לזה.
- ג. **פירוש ב', הרא"ם:** אולם השיטמ"ק (ד"ה והא) הביא בשם הרא"ם לפרש קושיית הגמ' באופן אחר, שאין הבעל יכול לאסור אשתו בתשמיש משום שיש עליו מצות עונה, ואינו יכול לעשות לנדר לבטל את המצוה. [ועי' ברשב"א (שם) שהביא גם כן קושיא זו, אלא שהוא פירש כוונת הגמ' כמו הר"ן]. וכתב המחנה אפרים (נדרים סי' א) שלפ"ז מיושבת מה שהקשה הר"ן דקונמות מפקיעין מידי שיעבוד, שקושיית הגמ' אינה מטעם שיעבוד אלא מעטם מצוה.
- ד. **קושיית הרא"ם:** הרא"ם הקשה על עצמו, היאך אפשר לומר דנדר אינו חל לבטל את המצוה, הא מפורש במשנה לקמן (טז). שנדר חל לבטל את המצוה, וזהו החומר בנדרים מבשבעות, שאין נשבעין לעבור על המצות, אבל נדרים חלים לבטל את המצות, ולכן יכול אדם לומר 'קונם סוכה שאני עושה' או 'קונם לולב שאני נוטל', כמפורש במשנה שם.
- ה. **יסודו של הרא"ם:** הרא"ם תירץ, שנדר על גוף האדם [כגון בסוגיין דאסר גופו לתשמיש] אינו חל לבטל המצוה, משא"כ נדר על חפצא, כגון סוכה או לולב, חל לבטל המצוה. וביאר החילוק, דנדר על חפצא אינו סותר המצוה להדיא, שהמצוה היא על הגברא, והנדר על החפצא, אך באופן שהנדר הוא על הגברא, הרי הוא סותר להדיא את המצוה. וכ"כ המחנ"א (שם) כיסוד דבריו, שנדר על גופו של אדם אינו חל לבטל את המצוה.

ד) בענין מצות לאו ליהנות ניתנו

- א. **סוגיית הגמ':** הגמ' מבארת הא דמבואר במשנה שיכול אדם לעשות נדר לאסור עצמו בתשמיש עם אשתו, אע"פ שיש עליו מצוה לשמש אשתו, שהציור הוא שאומר 'הנאת תשמישך עלי', דנמצא שהנאת תשמישה אסורה עלי, ושוב אינו יכול לקיים את מצותו לשמש אשתו, שאין מאכילין לו לאדם דבר האסור לו.
- ב. **דברי הר"ן:** הר"ן (ד"ה באומר הנאת) הקשה, למה אינו יכול לקיים את מצותו משום נדרו, הא מצוות לאו ליהנות ניתנו, כמבואר בגמ' לקמן (טז): ובעוד הרבה מקומות בש"ס, ונחשב כאילו אינו נהנה מתשמישו. ותירץ הר"ן, דהכלל של 'מצות לאו ליהנות ניתנו', פירושו, דעצם קיום המצוה לא נחשב הנאה, אך באופן שמלבד קיום המצוה האדם מקבל גם הנאת הגוף, כגון בתשמיש, הנאה זו שפיר חשיבא הנאה, ולכן אסור לשמש אשתו מחמת הנאתו.
- ג. **קושיית האחרונים:** הרבה אחרונים [נודע ביהודה (תנינא או"ח סי' קלג), רש"ש (טז:), עונג יו"ט (סי' נ)] הקשו על יסודו של הר"ן מהגמ' לקמן (טז): גבי האוסר ישיבת סוכה עליו בנדר, דמקשה הגמ', הא מצוות לאו ליהנות ניתנו, והקשו האחרונים, מהי הקושיא, הא מלבד קיום המצוה האדם מקבל גם הנאת הגוף משיבתו בסוכה, שהסוכה מגנת עליו מן השמש והגשם. [ויש מביאים ראיה מזה לשיטת הרשב"א (ד"ה ואמר) דלא ס"ל כיסודו של הר"ן].
- ד. **תירוץ העונג יו"ט:** העונג יו"ט (סי' נ) כתב ליישב שיטת הר"ן, שיש לחלק בין מצות ישיבת סוכה לשאר מצוה, דגבי סוכה, חלק מגוף המצוה הוא ליהנות מן הסוכה, שהרי מצות התורה היא לישב בסוכה באופן של דירה, דומיא דדירתו בביתו, והיינו באופן שנהנה מן הדירה כמו שהאדם נהנה מדירתו בביתו, ובמצוה כזו גם הנאת הגוף לא מקרי הנאה, משום שאותה הנאה נכללת בגוף המצוה, ונאמר גם עלה הכלל של מצוות לאו ליהנות ניתנו.
- ה. **שיטת ר' אברהם מן ההר:** אולם ציינו האחרונים, שמדברי ר' אברהם מן ההר מבואר דס"ל להיפוך ממש מדברי העונג יו"ט. דהנה מבואר בגמ' לקמן (מח.) דמי שאסר הנאה מחבירו אסור ללמוד ממנו. והקשה ר' אברהם מן ההר (שם), הא מצוות לאו ליהנות ניתנו, ותירץ, דלימוד התורה שאני, שחלק מגוף המצוה הוא ליהנות מן הלימוד, ובמצוה כזו לא נאמר הכלל של מצות לאו ליהנות ניתנו. ונמצא שהוא סובר להיפוך ממש מדברי העונג יו"ט.

בענין מי שמנהגו להחמיר בחלב ישראל

מבואר במשנה ובגמ' שאפשר לעשות נדר "שאני ישן", ומקשה הגמ' שלכא' אין כאן נדר, דשינה הוי דבר שאין בו ממש, והגמ' מביאה בשם רבינא לתרץ, שאין הכי נמי אינו עובר בבל יחל דאורייתא, אכן מדרבנן עובר גם בכה"ג מדין "דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור אי אתה רשאי להתירן". והגם שאין נידון דידן נכלל ממש באותו דין, ששם מדובר בהנהגת איסור, וכאן איירי בנדר, כבר ביארו התוס' (ד"ה ואחרים) "וי"ל דהאי נמי שנדר ונתכוון לאסור עצמו גם בדבר שאין בו ממש אין לך נהגו גדול מזה".

דין 'דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור' נפסק בשו"ע (יו"ד סי' ריד סעי' א) וז"ל "דברים המותרים והיודעים בהם שהם מותרים נהגו בהם איסור הוי כאילו קיבלום עליהם בנדר, ואסור להתירם בהם כו', לפיכך הרוצה לנהוג בקצת דברים המותרים לסייג ופרישות יאמר בתחלת הנהגתו שאינו מקבל עליו כן בנדר וכו' ". ויש לעיין אם זהו מדאורייתא או רק מדרבנן. וכבר חקר בזה הברכי יוסף (יו"ד שם), ודייק מדברי השו"ע דהוי רק איסור דרבנן, וז"ל, "ונראה דבר פשוט שאינו אלא מדרבנן, והכי דייק לשון השו"ע כו' ולשון 'כאלו קבלו' הכי דייק וכו' ". אכן עי' בשו"ת חת"ס (יו"ד סי' קז) דמשמע מדבריו שהנהגות אלו הוי דאורייתא, וז"ל, "ומה שכתבתי שהקבלה הוא נדר דאורייתא, אעפ"י שלא אסר עצמו בלשון קונם, מ"מ כל שמקבל על עצמו לעשותו דבר מצוה הוא דאורייתא, ונפקא מפיך זו צדקה וכו' ".

ועיי"ש בחת"ס שדן לענין חלב עכו"ם, אם נאסר רק במקום דיש לחוש לעירוב חלב טמא כמו שחששו חז"ל, והיינו דוקא במקום דשכיחי בהמות טמאות, או דנאסר אפילו במקום דמסברא לא שייך חששת חז"ל. ומתחילה הביא בשם כמה גדולי הפוסקים דחלב עכו"ם שוה לכל שאר איסורי עכו"ם דהוי דבר שבמנין ואסור אפילו במקומות שאין בהמות טמאות, אכן אח"כ הביא מהפרי"ח בשם הרדב"ז שאיסורו הוא רק במקום שיש בהמות טמאות אבל במקומות אחרים לא, והביא שהפרי חדש עצמו **שתה** חלב שנחלב ע"י עכו"ם כשהלך לאמסטרדם והתארח אצל בני פורטוגול שלא היה מצוי שם חלב גמלים וכדומה.

אולם החת"ס מסיק, שלדינא אין להקל כהרדב"ז, שאף אם מעיקר הדין אפשר לסמוך עליו, אך כבר קבלו כל בני אשכנז על עצמם לאסור חלב עכו"ם בכל אופן, ולכן אסור מדין נדר, וז"ל, "אפי' הלכה כאינך פוסקים מ"מ כיון דיש דעה להחמיר כבר קבלו אבותינו עליהם כאותה דיעה ואסור עלינו בני אשכנז מדינא ואין לו התרה כו' וקרוב בעיני דהוי נדר דאורייתא".

יידועים דברי האג"מ (יו"ד ח"א סי' מז) שדן אם בארה"ב יש להתיר חלב עכו"ם בלא פקחות ישראל, אלא שטעמו להקל אינו מחמת קולת הפר"ח אלא מפני שידיעה ברורה נחשב כראיה, וז"ל, "ודאי מירתתי מלערב יש טעם גדול להתיר אף בלא שיטת הפר"ח משום דהעיקר ידיעה ברורה הוא כראיה ממש וכו' ", אך כתב, שבעל נפש יחמיר על עצמו שלא לאכלו. ויש לדון במי שמנהגו להקפיד על חלב ישראל, ונמצא במצב הנצרך לחלב סתם, אם צריך התרה, וכבר דן בזה האג"מ עצמו (שם) וז"ל "אחד נהג להחמיר אם נאסר מדין מנהג ג' פעמים, תליא אם היתה כוונתו להחמיר אף אם הדין הוא להתיר כו', אבל אם החמיר משום שהיה סבור שאסור מדינא או אף רק שאסור מספק כו', אין עליו דין נדר מצד מנהגו וא"צ היתר.

דף טו

בענין פלוגתת הרמב"ם ודור"ן מי עובר בבל יחל המדיר או המודר

גמרא:

תנן שאת נהנית לי עד הפסח אם תלכי לבית
אביך עד החג הלכה לפני הפסח אסור בהנאתו
עד הפסח הלכה לפני הפסח אסורה לא הלכה לא
א"ר אבא הלכה לפני הפסח אסורה ולוקה לא
הלכה אסורה בעלמא

תמצית הסוגיא:

בסוגיין הובא דבאמר לאשתו קונם שאת נהנית לי עד הפסח אם תלכי וכו' אז אם הלכה אסורה ולוקה. ונחלקו מי לוקה, דהר"ן כתב דמשמע דהיא לוקה, אע"ג דהבעל עשה הנדר, והרמב"ם כתב דהבעל לוקה אם ההנה אותה, דכיון דהיא לא דיברה ולא עשתה הנדר אינה עוברת בבל יחל.

ומבואר מחלוקת גדולה מאד הנוגע לשורש איסורא דנדרים, במי שעשה נדר על חבירו מי עבר בבל יחל המדיר או המודר, ודור"ן הקשה מסוגיא דלהלן דף לה. דאמרין דיש מעילה בקונמות [דהנהנה מן הנדר כנהנה מן ההקדש דחייב מעילה], ומי שאסר ככרו על חבירו ונתנו לו במתנה אינו מועל ד'הא לא אסירא עליה', אלמא דליכא איסור על המדיר.

ותי' הלח"מ והמחנ"א, דלק"מ דגם להרמב"ם דין מעילה בקונמות שהוא מצד החפצא הוא על המודר, ורק חולק לגבי בל יחל דברו דלא שייך אלא על המדיר. והביאור בזה דמעילה בקונמות הוא על המודר והבל יחל על המדיר, וביארו האחרונים, דזה פשוט דיש איסור על המודר ליהנות מנכסיו, וזהו משניות מפורשות באומר 'הריני עליך חרם' דהמודר אסור, ורק נחלקו מי לוקה משום בל יחל דברו, ורק קשה דא"כ להרמב"ם דהמודר אינו עובר בבל יחל, א"כ איזה איסור יש לו.

וביאר [ר' שמואל וקה"י ועוד], דאף דאיסור בל יחל הוא על המדיר, אבל הרי חל חלות איסור חפצא בהנכסים וזהו על המודר, דבאמת בכל נדר יש ב' חלקים להנדר, יש גוף האיסור חפצא שפעל, ועי"ז מי שעובר עליו חייב מלקות משום לא יחל דברו, שעשה דבריו חולין במה שעבר על האיסור חפצא. וא"כ במדיר ומודר הדבר מתחלק להרמב"ם, דהמודר עובר האיסור חפצא, והמדיר עובר האיסור גברא [ור' שמואל הוסיף חידוש לדינא עפי"ז, דהמדיר חבירו בדבר שאין בו ממש כגון דיבורי עליך דחל מדרבנן כמבואר לעיל, מ"מ אין כאן חפצא ליאסר דהא אינו דבר שיש בו ממש, א"כ יהא האיסור רק על המדיר לפי הרמב"ם דאין כאן איסור חפצא].

אמנם יש שהעירו דבהא"ש מבואר דלא כהבנה הנ"ל, שהוכיח כהרמב"ם מתוספתא מפורשת דמי שהדיר נכסיו על חבירו והלה מת מותר לעשות לו ארון ותכריכין דאין הנאה למתים, והעיר האו"ש דאי האיסור לא יחל הוא על המודר פשיטא דל"ש לאסור דהא הלה מת ואינו בר איסורא, וע"כ דהאיסור על המדיר כהרמב"ם וקמ"ל דכיון דליכא חפצא של הנאה למתים מותר להמדיר לעשות לו דברים אלו, עכ"ד. ודבריו תמוהין דבכה"ג דליכא איסור על המודר [דהא מת], איזה איסור שייך על המדיר.

ור' דוד פוברסקי הוכיח מכאן כיסודו [שכתב בכמה מקומות בנדרים] דבר יסודי מאד בכל הבנת נדרי איסור לדעת הרמב"ם דאינו איסור חפצא בעלמא, אלא דעיקרו 'קבלה' על עצמו לקיים הנדר, וממילא חל איסור חפצא על החפץ, וא"כ שפיר שייך איסור על המדיר גם בלי איסור של המודר ע"ש באריכות דברי הרמב"ם ומה שהובא מדבריו.

תמצית מראי מקומות

א. ר"ן ד"ה הלכה אסורה בהנאתו ולוקה.

כתב דלוקה היא, והוא אינו לוקה. והביא מהרמב"ם דהבעל לוקה ולא היא, והקשה עליו.

ב. רמב"ם הל' נדרים פ"י הי"ב.

משמע דהבעל לוקה אם ההנה אותה.

ג. רמב"ם הל' נדרים פ"ה ה"א, וה"ב.

כתב מפורש דראובן שאסר נכסיו על שמעון, שמעון נאסר בנכסי ראובן אבל אינו לוקה.

ד. לחם משנה שם.

הביא קושית הר"ן ממעילה בקונמות, וכתב דשאני מעילה דהוא על המודר, אבל כל יחל דברו ס"ל להרמב"ם דהוא רק על המדיר.

ה. קהלות יעקב סי' י"ח.

ביאר שיטת הרמב"ם דיש איסור חפצא מלבד הבל יחל, וכתב דנלמד מדכתיב 'לאסור איסר על נפשו', דאפשר לעשות דברים אסורים, ורק גוף הלאו של לא יחל דברו, כיון דכתיב דברו אין האיסור אלא על מי שאמר הדיבור.

ו. חידושי ר' שמואל סי' י"ג.

ביאר הענין כהנ"ל, והוסיף נ"מ בדבר שאין בו ממש ע"ש.

ז. אור שמח הל' נדרים פ"ה.

כתב להוכיח כהרמב"ם מהתוספתא דשייך לאסור המדיר מלהנות להמת, ומוכח דהאיסור על המדיר, וכן מהא דמצינו להלן במדיר לקטן, ונתקשה הר"ן הא קטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו, ולהרמב"ם א"ש דיש איסור על המדיר.

ח. שיעורי ר' דוד פוברסקי אות ל"א, ל"ב, ל"ג.

העיר על האו"ש דכפשוטו עבירת כל יחל דברו של המדיר, הוא ע"י שחילל דיבורו ע"י שעבר על האיסור חפצא במה שההנה להמודר. אבל במת וקטן דאינן בני איסור הנדר כלל, לכאורה ל"ש כלל שיהא איסור על המדיר.

והוכיח מזה דבר יסודי דשייך איסור על המדיר לחוד גם בלי המודר להיות אסור, ואיך יתכן דבר כזה. וכתב דזה מוסבר עפ"י היסוד שכתב בתחילת נדרים דעיקר הנדר להרמב"ם הוא 'הקבלה' לקיים דבריו, וגם באוסר ככר הוא מקבל לקיים איסור הככר, וממילא נאסר החפצא, ועל כן שייך דבר כזה.

ט. רמב"ם הל' נדרים פ"א ה"א, וה"ב, וה"ד.

הרמב"ם כתב דיש שני מיני נדרים, נדרי איסור ונדרי הקדש, ובנדרי הקדש ביאר ענינו לקבל על עצמו להתחייב בדבר שאינו חייב, ובנדרי איסור כתב לאסור דברים

יא. שיעורי ר' דוד פוברסקי דף ב.

ביאר בארוכה עפ"י הרמב"ם דגם בנדרי איסור עיקרו הקבלה שקיבל על עצמו, והוכיח כן מכמה מקומות, וכתב דבזה מובן גם הרמב"ם לפי האו"ש דע"י שאסר נכסיו על פלוני הוי כקיבל על עצמו דבר זה, ואע"פ דחל איסור חפצא על פלוני מ"מ יש להמדיר איסור בפנ"ע מלהנות לו ודו"ק.

האסורים, ומלשוננו משמע דנדרי הקדש ונדרי איסור שייכי להדדי, והביאור בזה דכמו דנדרי הקדש הוא קבלה על עצמו לעשות דבר, ה"ה בנדרי איסור. וכן מבואר בהלכה ד' דהאדם חייב לקיים דיבורו.

י. ספר המצות להרמב"ם ל"ת קנ"ז.

הרמב"ם כתב יותר מפורש דאיסור יחל דברו 'מעבור מה שחייבנו על עצמנו בדבור', וכ"כ להלן דחייב לקיים דברו, ע"ש היטב. ומשמע דענין של נדרי איסור הוא ג"כ לקיים מה שקיבל על עצמו.

ג ראובן שאמר לשמעון הרי פירות פלוני אסורים עליך וכו'. פ"ה נדרים (דף מ"א):

ד האומר לחבירו כבדי וכו' אסורה עליך וכו'. יש ללמוד כל זה מדמתן כפ"ה נדרים (דף מ"א):

שמכרו לאחר מותר קונס לביט זה שאני נכנס שדה זו שאני לוקח מה או שמכרו לאחר אסור: **ו האומר** לבני הרי אתה אסור בהניית וכו'. משנה ב' הנזל קמא (דף ק"ח):

האומר לבני קונס אי אתה נהנה משלי (אם) מה יירשנו בחיינו ונמנוח אם מה לא יירשנו ויחזיר לבני או לאחיו אם אינו רוצה או שאין לו לזה וכו' נכנסים ונפרעים. וכמו הר"ן ב"פ נדרים והו' יודע דכי הני (דף מ"א): אם מה לא יירשנו לאו למימרא דכיון דנכנסים אסורים לא נהנה לא ויזהר בזה דלא קמי סיפא דהריא מתי' יתן לבניו ולאחיו ואם אינו רוצה או שאין לו לזה ובעלי חוב בלוי ונפרעים ואם לא וזה בגוף הנכנסים היתן נותנס לבניו או לאחיו והיתן בע"מ בלוי ונפרעים אלא ודאי נכנסים דיהא נינוח אלא שאני רשאי ליהנות מהם ואידי דהנה רישא יירשנו לומר שמוחר ליהנות מהם כשאר יורשים מהם סיפא נמי לא יירשנו ולא דוקא וכו' ה"י קמי נותנס לבניו או לאחיו בשלמא ליה וכו' נכנסים ונפרעים שפיר דכ"ה: לאו מדעמיה קא מפרעי דלהו פורע מובי מאסורי הנאה דכ"ה: ודאי אסור דהי' דאמרין לעיל דמכריה ארי (מנכסי חבירו) הוא היינו כשאר פורע שלם מדעמיה וכל מיעוט המותר לו ע"כ. וא"כ נאמר דדוקא גבי מעילה אמרין אלא גבי מלקות כיון דהוא הדינה והוא עצמו הנהו הרי עבר בצל יחל ואמאי לא ילקה, ונאמר דקאמר רבינו ז"ל דהמודר אינו לוקה הקשה לו מפרק ואל דופן וכו':

ג ראובן שאמר לשמעון הרי פירות פלוני אסורין וכו'. נהדיא אמרין ב' השותפין (דף מ"א): גבי בציא דרמי בר חמא אין אדם אסור פירות חבירו על חבירו: **ד האומר** לחבירו כבדי וכו' אסורה עליך וכו'. נכנס הרב כ"מ ז"ל יש ללמוד כל זה מדמתן כפ"ה נדרים האומר לחבירו קונס וכו', ואין לזכר דמ"ש כבדי וכו' אסורה עליך וכו' הוא בפרק אין בין המודר (דף ל"ד): בעא דבעא מניה רב חי' בר אבין מרבא ואמר ליה פשיטא דאסור. ומ"ש מה ונפלה לו בירושה או שנתנה לו אחר במתנה וכו', שם הקשו מנרימא דהשאלתי פתך וכו' ומירלי שנתנה לו ע"י אחר משמע דהיכא פיתמה לו במתנה ע"י אחר מותרת:

ה וכו' אמר לו פירות אלו אסורין עליך וכו'. בפרק אין בין המודר (דף מ"א): גבי המודר הנאה לפני שביעית וכו' רב ושמואל ור' יוחנן ור"ל אמרין במסקנא (דף מ"א): דלא פליגי דרב ושמואל קאמי' בנכנסים אלו דאוסר אפילו לכשילאו מרשותו ור"ל אמר דהיכא דאמר נכסי אינו אוסר לכשילאו מרשותו ובפ' השותפין (דף מ"א): בעי אבימי קונס לביט זה שאחיה נכנס מה או שמכרו לאחר מהו אדם אוסר וכו' ופשיטא מהא דהאומר לבני קונס שאי אתה נהנה לי ומה יירשנו בחיינו ונמנוח (ומה) לא יירשנו וכו'. והר"ן ז"ל סובר דבעי נמי איירי דקאמר בחיינו ונמנוח ואלא אם לא אמר כן אינו נאסר והר"ן ז"ל סובר דאפילו לא אמר בחיינו ונמנוח איירי הנעשה אלא ומה או מכרו לאחר לאחרי אלו אסורין וזה דעת רבינו ז"ל שכתב אחר לו פירות אלו וכו' ולא הוסיף שאמר בחיינו ונמנוח ומחלוקתם תלי בכוונת דפרק אין בין המודר דר"י ור"ל ורב ושמואל שהזכרתי

מגדל עז

ד האומר לחבירו כבדי וכו' עד אינה עמה שלו. פ' אין בין המודר (דף ל"ד): ה אמר לו פירות אלו עד שהן גרשות. פ' אין בין המודר ופ' השותפין (דף מ"א): ו האומר לבניו עד אסורין עליך. נדרים פ'

לוקה והמודר אסור ואם עבר אינו לוקה דיש כח ביד אדם לאסור נכסיו על אחרים: **ומותר** לראובן ליהנות בשמעון וכו'. וא"ת מאי קמ"ל ור"ל דסד"ל כשאלר הריני עליך מרס דעמו להיום מובדל מחבירו ולא להינחמו ולא להינחמו ממנו קמ"ל והיינו דקמי המודר אסור ומשמע אכל המדיר מותר דאי לאו ליריבא דמותר מותר לא היה לר"ך למתני אלא אסור ומה לא וממילא ידענא דמודר אסור:

ג ראובן שאמר לשמעון וכו'. זה מובאר שם ובמנה דוכתי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו:

ד האומר לחבירו כבדי וכו' אסור. שם בעיא ונפשיטא דאע"ג דנתנה לו במתנה אסור ואקשיין עלה מדמתני מה או שנתנה לו במתנה מותר רב אומר רב אהא דבר אסור שנתנה לו ע"י אחר אחר רב אשי דיקא נמי דקמי שנתנה לו ולא קמי שנתנה לו ואיכא למידק דע"כ לא מבעיא ליה אלא באומר כבדי עליך אלא באומר כבדי וכו' עליו פשיטא ליה דאע"ג דיחנה לאחר אסורה עליו כדמתן ב' השותפין לביט זה שאני נכנס שדה זו שאני לוקח מרשותו ש"מ. ומשנה ש"מ ונפרעים וכו' ודעת רבינו דנשאלתם ההם בית זה שאני נכנס וכן האומר קונס לביט זה שאחיה נכנס בגון שלם אחר קונס שחיה נכנס בגון שלם אחר קונס בימי שחיה נכנס שאל אחר כן מה או מכרה מותר שאין זה ביטוי והכא נמי אם היה אומר כבדי זה עליך היה אסור לעולם שאדם אוסר דבר שהוא שלו ונפרשו לכשילא מרשותו אלא שאמר כבדי זה ומה או שנתנה לאחר אינה עמה שלו ולא נחביון לאוסרה אלא בזמן שהיא שלו אע"ג דלא גרסיין בבעיא אלא כבדי עליך סובר רבינו דה"ה אם אחר כבדי וכו' עליך אלא להכי בעי לה בלא זו דאפי' בדי האז גוונא איכא לרובין והדברים ביאר יפה בב"י ז"ל טור י"ד סימן ר"י. הטור כתב שם וכן אם אחר רוצין לשמעון קונס בית זה שאחיה נכנס בו ומה ומכרו לאחר אסור שאדם יכול לאסור על חבירו דבר שהוא ברשותו לכשילא מרשותו ובגון שפירס בחיי ונמנוח ע"כ. ופשוט דבריו מורים דכבדי אינו הרא"ש ז"ל וכן כתב שם הרב ב"י ז"ל. וקשה טובא דהא מה שהקשה הרב ב"י ז"ל במה שכתב קונס לביט שחיה נכנס מה או מכרו לאחר מותר ע"כ איירי שאמר בחיי ונמנוח וכו' שכן למה מותר הא הטור ז"ל אית ליה דהיכא דאיתא דכבדי רשמי דקמי אהדיא אולין לחומרא כמו שהקשה הרב ב"י ז"ל שנראה מדברי רבינו ז"ל גבי לביטן זה. ומה קשיא טובא גבי כבדי זה אסורה עליך כתב מה ונפלה לו בירושה או שנתנה לאחר מותרת לו שלא אמר לו אלא כבדי ועמה אינה שלו דלמה תלה הטעם משום דלא אמר אלא כבדי אפילו שיאמר כבדי זה כיון דלא אמר בחיי ונמנוח אינו נאסר היכא דנתנו לאחר במתנה לדעת הטור ז"ל. ואני תמיה על הרב ב"י ז"ל שכתב שם שהטור ז"ל היה מצי למנוקט דיעיה אפילו בכבד זה מטעמא דכמינא אלא שלא רצה לשנות מלישנא דגמ' דאין אפסר לומר כן כיון דתלה הטעם משום דלא אמר אלא כבדי דכמינא משמע בדידיא דהיכא דאמר כבד זה אסור היכא שנתנה לו במתנה. ומה קשיא כיון דרבינו ז"ל אית ליה גבי ביטך זה דלנו חופסי' לחומרא משום דמסקא לן אי פסיס לשון ראובן או אחרון למה כתב גבי כבדי זה דמשום דאמר כבדי היא מותרת הא מ"מ אמר זה ותפוס לשון אחרון דומיא דביטך זה ואם היינו אומרים כדברי הרב ב"י ז"ל דגבי כבדי זה לר"ך שיאמר בחיי ונמנוח כדי לאסור חבירו הוה ניחא אלא מדקאמר שלא אמר אלא כבדי אי אפשר לומר כן דכמינא. לכן נ"ל לומר דהטור ז"ל אית ליה כדברי רבינו ז"ל ומשום הכי כשהחליט דבריו ואמר וכו' אם אחר רוצין קונס בית זה שאחיה נכנס בו לא הוסיף בחיי ונמנוח אלא בסוף דבריו והוסיף ושיעור דבריו כך, היכא דאמר בית זה הוא אסור על חבירו אפילו שלא מרשותו דאדם יכול לאסור על חבירו דבר שהוא ברשותו, כלומר כשהוסיף דבריו שהוא ברשותו בגון שאומר פירותיו או נכסי וכו' אע"פ שהוסיף שהוא ברשותו מ"מ כיון שהוסיף לנכסין בחיי ונמנוח קמי דעם כן כלן שלא הוסיף בתחלת דבריו בחיי אלא בית זה קונס יכול לאסור אפילו שלא חסר בחיי ונמנוח. כן נראה לדמוק לשנוי כדי ליישב דבריו והשתא א"ש מה שכתב גבי כבדי אסורה עליך וכמו שכתב רבינו ז"ל והא דגבי ביטך זה מופס הטור

הנחות מיימוניות

שאני רוצה לזכות תעניתו עד יום אחר אבל אם רצה לפרוע יום אחר אפילו אם אמר יום זה אין צריך להשלים אלא לזה ופורע. ועיין בהל' תענית פ"א ע"ב:

הצור

והנה על הר"ן ז"ל גופי אינה קושיא דצפשוטו ז"ל דסובר דכל איסורי תורה מלכד שצעות הם ג"כ איסור הפלא ומש"ה שייך צחלות הקדש על חלב דינא דאחש"ה ולא כתב הר"ן ז"ל חלב גבי נדרים על שצעות דחייל משום מיגו דאיתוסף איסור הפלא, דשצעות ודאי הן איסור גזרא וכמו שגראה בן שיטת הרשב"ה ז"ל בתשובה סי' תרע"ו שכתב צפשיעות דאין נדרים חל על נצילות ועריפות מטעם ח"ה חל על איסור וצסוף התשובה הביא דברי הירושלמי דמשמע שנדרים חלין על שצעות וציאר טעמא דהתם שאני משום שכן איסור הפלא על איסור גזרא ע"ש ומשמע דכל איסורי תורה הם איסור הפלא וכמש"כ הגרעק"ה ז"ל בהגהותיו ליו"ד סי' רע"ו וכתב שם הגרעק"ה ז"ל דהר"ן ז"ל לא כתב חלב נדרים חלים על שצעות חלב לא על איסורין אחריני והטעם משום דכל איסורי תורה הם איסור הפלא, וא"כ מהא דהקדש על חלב איכא דינא דאחש"ה לק"מ להר"ן ז"ל וכמש"ה.

ואכן גם להרשב"ה ז"ל דסובר שצילות ועריפות הוא איסור הפלא וה"ה שאר איסורי חכילה וכן איסורי ציאה, מ"מ ודאי איכא אזהרות עוצא שכן איסור גזרא כגון אזהרות דמלאכה בשבת וציו"ט, ואזהרות שבין אדם לחבירו כגון לפני עור, כל תלין, לא תוכל להחלס, לא תעמוד על דם רעך, גניבה, ריבית, כיו"צ, ואזהרות התלויות צדיצור כגון לא תענה, לא תענונו, לא תקלל חרש, לא תלך רכיל, לא תשקרו וכיו"צ, ואזהרות דקרצנות כגון שלא יעבוד זר בע"מ עמא שחויי יין כו' וכיו"צ, וכן כל אזהרות של מניעה כגון לא תותירו, לא תשבת, לא תאמן, לא תתעב מזרי, לא תכרות להם ברית, לא תחמול, וכיו"צ עוצא, וכן אזהרות דצ"ד כגון לא תעב משפט, לא תענה על ריב, ודל לא תהדר וכיו"צ, וכן הרבה אזהרות כגון הקפת

הראש והזקן, לא תתגודדו, כל תאחר, כל תגרע, כל תוסיק, לא תהי לו כנושה לא תקום ולא תטור וכהנה עוצא, וכל הני לכו"ע הם איסור גזרא, ולכן שפיר ז"ל דדעת הר"ן ז"ל הוא דאיסורי חכילה הם איסור הפלא ומה שכתב הר"ן ז"ל להלן דכל יחל הוא חסור גזרא "ככל לא תעשה שבתורה" היינו שאר ל"ה שכן ודאי איסור גזרא וכנ"ל, [ומ"מ פשטות הלשון שכתב הר"ן ז"ל "ככל ל"ה שבתורה" נטה דגם איסורי חכילה בכלל זה שהם ח"ג, ולזאת נראה מחזור יותר צביאור שיטת הר"ן ז"ל ע"ש מש"כ בסוף הסימן בשעת הטור וש"ע].

אולם אחי קשה עוצא להנך פוסקים ז"ל דסברי בשעת רש"י ז"ל ה"ל דקונמות חלין נמי על כל שאר איסורי תורה לקיים וע"כ הטעם משום דשאר איסורי תורה הם איסור גזרא ונדרים הם איסור הפלא וכמש"כ בהדיא הריטב"ה ז"ל בשצעות שם רפ"ג בהא דנדרים חלין על איסורין וז"ל וטעמא משום דאיסורי תורה חיוצ גזרא ונדרים איסור הפלא אחי איסור הפלא וחייל לאיסור גזרא [וכ"כ הריטב"ה ז"ל קדושין דנ"ד גבי אי ר"י ירושלים מי מיקדשא דטעמא דאין מתפיסין בדבר האסור כנצילות ועריפות הוא משום דכל איסורי תורה אינם חללא איסור גזרא כו' ע"ש] וצוה קשה עוצא דהא חזינן דגם הקדש על חלב איכא דינא דאחש"ה כדמוכח סוגיות דכריתות דיו"ד ודכ"ג וכמ"ש האצ"מ הרי דגם ח"ה על ח"ה אינו חל מטעם אחש"ה.

אכן באמת בהריטב"ה ז"ל לא מצוה כלל דנדרים על איסורין חייל איסור "כל יחל" שלא כתב חלל דהנדרים חלים, והיינו משום דנדרים איכא תרי איסורי דמלכד לאו דכל יחל שהוא איסור חגזרא ככל אזהרות התורה, הנה האדם צעמא עישה על הפלא תורה איסור שהתורה נתנה כח באדם להעיל איסור הפלא דכתיב לאסור

אע"פ שאינו באזהרת כל יחל ואותו איסור ודאי איסור הנחפס בחפלא הוא.

ועל אותו איסור כתב הריטב"א ז"ל וזו היא שיטת רש"י ז"ל דחל על נבילות ועריפות משום שאיסור חפלא חייל על איסור גזר'א ונפק"מ שיכול להחפס בו דהא ההתפסה הוא באיסור חפלא דבא"ג לא מהני התפסה, ועיקר דברי רש"י ז"ל וריטב"א ז"ל סובבים שם ר"פ שבועות שהם צתרא צהא שכתבו נדרים חלין על איסור תורה לענין התפסה נאמרו דמשום דחלין שייך להחפס צהו, אבל מ"מ י"ל דמודה רש"י ז"ל וריטב"א ז"ל דאיסור כל יחל שהוא איסור גזר'א ככל ל"ת שצתורה [כמש"כ הר"ן ז"ל נדרים ד"ח וכו'] שפיר אינו חל על נבילות ועריפות מטעמא דאחש"א, ומה שכתב הר"ן ז"ל דממילא חל נמי איסור כל יחל לחייב שהם משום מיוגו דאתוסף איסור חפלא ע"י הגדר חל נמי איסור גזר'א, אפשר דהריטב"א ז"ל ודעמ"י לא סברי הכי משום דלא מקרי איסור מוסיק אלא"כ מוסיק חיוצ מלקות ולא כשההוספה הוא רק איסור צעלמא צלא מלקות כמש"כ הלח"מ פרק ע"י ממאכ"א ה"ו דמה"ע איסור הנאה לא חשיב איסור מוסיק משום שאינו אלא איסורא צעלמא ואין לוקין עלי' ע"ש [ודברי הרמב"ם ז"ל צכריות צהנקודה הנפלאה ידוע ואכמ"ל] ולכן אותו איסור חפלא שמעיל האדם על החפץ שאין בו אלא איסורא צעלמא לא הוי צדין מוסיק שיחול ע"י זה גם הללא דכל יחל ונמלא שהגדר על נצו"ע אינו אלא איסור קונס אצל הללא דצ"י ליכא [והר"ן ז"ל דסובר דהוי כה"ג מוסיק כנראה דסבר דגם איסורא צעלמא מחשבא מוסיק].

ולפ"ז מתיישב היטב הא דגבי הקדש על חלצ שייכא דינא דאחש"א לענין שלא יהא צו דין מעילה מחמת ההקדש [רק משום שגזיה"כ דצקדשים אחש"א] דלפי מש"כ דהללא דכל יחל שהוא אזהרת

איסור וגם אילו לא הזהירה תורה באזהרת כל יחל היתה החפלא עלמה אסורה מפני הכח שנתנה תורה לאדם לעשותו איסור וע"י לשון החינוך פ' יתרו צמלוא ל', ודעת הרמב"ם ז"ל רפ"ה מנדרים דהאוסר נכסיו על אחרים אין על האחרים איסור כל יחל ואינם לוקים וצפ"י מנדרים ה"ג מבאר שהמדיר עובר צכל יחל כשהוא מהנה את המודר והר"ן ז"ל צדע"ו הקשה מהא דכברי עליך ונחנה לו צמתנה מי מעל למעול נותן הא לא אסירא עלי' אלמא שהמדיר אינו עובר כלל והמודר עובר ע"ש והלח"מ רפ"ה מנדרים מיישב דודאי איסור מעילה על המודר הוא דאיכא דלגבי ידי' הוא הקדש ולא לגבי המדיר אצל איסור ל"ת דכל יחל סובר הרמב"ם ז"ל שהוא על המדיר דהא אללו איכא חילול דברו אצל המודר הא לא נדר וסובר הרמב"ם ד"דצרו" שלו קאמר רחמנא דלא יחל אצל דברו של אחרים לא הזהירה תורה יכ"כ המחנ"א ושאר אחרונים ז"ל דמודה הרמב"ם ז"ל דאיסור מעילה על המודר ופשוט, [וצדבר קושי' הר"ן ז"ל מודה מ"ו ע"י מש"כ צזה צאור שמה פ"ה מנדרים ואכמ"ל] ומ"מ לומר שיעקר האיסור על המודר הוא מדין מעילה קשה דאכתי למד"א אין מעילה דקונמות איזו איסורא איכא על המודר וכל הגמרא נדרים מלאה דהאוסר נכסיו על אחרים אותן אחרים אסורים ליהנות מהן, ולומר דכל איסור שעל המודר הוא משום לפני עור שצהנחתו עבד שהמדיר יעבור צכל יחל אכתי תקשי צהא דהאומר לצנו קונס שאי אתה נהנה לי צחיי וצמותי אם מת לא ירשנו משום שאסורין עליו צהנאה והתם הא ליכא לפני עור צמה שגורם שיהא חילול דברו אלל אציו שהדירו, שהרי אציו צבר מת ואינו מוזכר שוב צכל יחל אע"כ פשוט דהנודר קעביד שם איסור על החפלא שכך גזיה"כ הוא שהאדם יכול לעשות את החפלא לדבר האסור ואותו איסור איכא על המודר

יחל איכא לש"י הרמז"ס רק על מי שאמר הגדר, ואיסור המודר הוא עלם האיסור חפלא שחל מכח הגדר, ואף דלא מנינו בתורה איסור לאו או עשה על המודר מ"מ יש כאן איסור מפורש בתורה על המודר ועלם האיסור חפלא הוי שם האיסור, דמהות איסור חפלא הוי איסור על מי שהחפץ אסור עליו, וכיון דגלי לן רחמנא דשייך לעשות נדר על חצירו וענין נדר הא הוי איסור חפלא, א"כ הרי מפורש בתורה דחצירו אסור באיסור חפלא שחל, [וא"ל] לומר דלש"י הרמז"ס מה דהמודר אסור הוא מקרא דכל היוצא מפיו יעשה, דנראה לדעת הרמז"ס כי היכי דהכל יחל לא איירי על המודר ה"נ קרא דכל היוצא מפיו נמי לא קאי על המודר, ומ"מ מפורש בתורה איסורו של המודר דעלם מה שכתבה התורה שיש איסור חפלא על חצירו מורה שיש איסור על חצירתו, ומה דהמדיר עובר בכל יחל אף דהאיסור חפלא לא הוי עליו הוא משום דמכח האיסור חפלא שחל על המודר יש על המדיר איסור כל יחל לעשות שלא יעבור על האיסור חפלא שחל על המודר, דצקרא דכל יחל גלי לן רחמנא דכיון דהוא עשה בדבורו שיחא איסור חפלא על חצירו חל עליו חיוב לשמור על דבורו שלא יעבור חצירו על האיסור חפלא, דהמודר הוא בעל הגדר לענין שהוא צריך לשמור שיקויים האיסור חפלא וזהו הביאור דיש על המדיר איסור דכל יחל אף דחלות הגדר חל על המודר, [וא"ל] לומר דהא דהמדיר אסור בכל יחל הוא משום דאף דאין הגדר חל עליו כלל מ"מ אמרה תורה הלשון דכל יחל דצרו והמודר הוא שאמר הדבור, כי אם דאפשר לומר דהכל יחל הוא על בעל הגדר, ומשו"ה אף דהאיסור חפלא הוי על המודר מ"מ בעל הגדר הוי המדיר ולכן חל על המדיר דין דהוא חייב לשמור על נדרו שלא יחולל.

ומעתה נראה לומר דבאמת ש"י הרמז"ס הוא דבין צמוד על עצמו ובין צמוד על חצירו איכא מדרבנן דין נדר בדבר שאין צו ממש, ומיכו צמוד על חצירו אין הדין דרבנן דלצדק שאלה ואין מורין לו היתר כי אם על המדיר דאסור לו להנאות את המודר אבל על המודר ליכא שום דין לקיים הגדר, דהרי נתבאר לעי' דלש"י הרמז"ס צמוד בדבר שאין צו ממש לא חל כלל איסור חפלא כי אם דכל הדין הוא רק דהוי כדברים המותרים ואחרים נהגו צו איסור שאי אהא רשאי להתירן בפניהם וכבר נתבאר דזה שייך על עושה הגדר דרק הוא נהג צו איסור ולא המודר דלא אמר כלום, ולכן אין על המודר שום דין ואנו רשאים להתירו ליהנות ורק למדיר אין אנו רשאים להתיר להנאות את המודר בלא שאלה, [ואף] שלא חל איסור חפלא על המודר מ"מ אסור למדיר להנאותו, דהרי גם באוסר עצמו לא חל עליו שום איסור חפלא ומ"מ אסור להורות לו היתר, וזהו מש"כ הרמז"ס "הואיל ואסר עצמו צה", ואין כוונתו כמש"כ

ד. והנה כל זה לפי מה שדקדק הגרע"א בלשון הרמז"ס דדעתו כהרש"א דאין דין נדר בדבר שאין צו ממש על חצירו, אכן באמת נראה דעל פי דבריו אין כלל הכרח לזה בלשון הרמז"ס ואפשר לבאר את דעת הרמז"ס באופן אחר, דבאמת דברי הגרע"א נ"ע דבהל"י שם כי הרמז"ס כ"ל אין הגדרים חלות אלא על דבר שיש צו ממש, האומר דבורי עליך קרבן אינו אסור מלדבר עמו שהדבור אין צו ממש וכן אם אמר לו דבורי אסור עליך וכו' לפיכך האומר לחצירו קרבן שאיני מדבר עמך או שאיני עושה עמך או שאיני מהלך עמך או שאמר קרבן שאיני ישן שאיני מדבר שאיני מהלך וכו' אין הגדר חל בכל אלו והרי זה כאומר דבורי והלוכי ועשייתי ושמושי קרבן שהן דברים שאין צהן ממש עכ"ל הרמז"ס, ומבואר בדברי הרמז"ס דנקט צענין נדר על דבר שאין צו ממש צין צמוד על עצמו ובין צמוד על חצירו, ואח"כ כי הרמז"ס בהל"י צ"ש המודר בדברים שאין צהן ממש ואסרן אע"פ שאין הגדר חל עליהן אין מורין לו שינהוג צהן היתר הואיל ואסר עצמו צהן וכו' עכ"ל, ומשמע מפשטות לשונו שסתם וכו' המודר בדברים שאין צהם ממש ולא חילק צין עצמו לחצירו דקאי על כל הנך דברים שאין צהם ממש שכי לעי' בהל"י והיינו גם באמר על חצירו דיבורי עליך אסור, וזה דלא כמש"כ הגרע"א דהרמז"ס איירי רק היכא דאוסר על עצמו ונ"ע.

ולכן נראה צה דהנה הגרע"א כשהעתיק בלשון הרמז"ס בהל"י הביא לי' הרמז"ס שכי הואיל ואסר "על" עצמו צהן, ולפי"ז ודאי מבואר צלי הרמז"ס דאיירי רק כשאסר על עצמו ולא כשאסר על חצירו, אכן באמת צלי הרמז"ס שלפנינו ליתא לחיצת "על" ולי' הרמז"ס הוא "הואיל ואסר עצמו צהן, ולגי"ז אפשר לומר דאין כוונת הרמז"ס כלל לחלק צין אוסר על עצמו לאוסר על חצירו כי אם דכוונתו לענין אחר, דהנה ש"י הרמז"ס צפ"ה מהלי נדרים דהאוסר על חצירו אף דחצירו אסור ליהנות בחפץ שאסר עליו מ"מ אין חצירו לוקה אם נהנה, ובפ"י מהלי נדרים הלי"ג כי דאם הוא ההנה את חצירו הרי המודר עובר על כל יחל ולוקה, והר"ן דע"ז אי הביא לש"י הרמז"ס הלי"ג וז"ל הר"ן אבל הרמז"ס ז"ל כתב לוקה הוא שהדירה אם ההנה אותה אבל היא אינה לוקה דכיון דלא נדרה כלל לא שייך צה לא יחל דצרו עכ"ל, ויעו"ש מה שהשיג על הרמז"ס, והביאור צש"י הרמז"ס דעל המודר יש איסור ולא לאו ועל המדיר יש לאו הוא דהא ודאי דהאיסור חפלא חל על המודר ולא על המודר וזהו מש"כ דהמודר אסור, דהרי הא ודאי דענין נדר הוי איסור חפלא והמודר הרי לא עשה איסור חפלא על עצמו אלא על המודר, וממילא פשוט דהאיסור חפלא חל על המודר, והמודר אסור מחמת כן ליהנות, ומיכו שם האיסור אינו כל יחל דכל

כמבואר לקמן פ"י ה"צ ואם הלכה לפני הפסח והר"י מהנה אותה הרי זה לוקה אבל צנהנה המודר המודר אינו לוקה כמוש"כ רבינו כאן, והנה רבינו נסים השיג עליו מהא דאמרו למעול נותן הא לא אסורה ליה, וזוהי יפה כתב הלח"מ דלא דמי מעילה לכל יחל, מעילה שהוא על החפץ שהוא הקדש אינו רק להנאסר אבל כל יחל שהוא איסור גברא הוא להמדבר וז"פ. אולם מה שהקשה הר"ן מהא דאמרו צנדה (דף מ"ו) לזדון כל יחל ומוקי כגון שהקדיש הוא ואכלו אחרים דלוקין משום כל יחל, לאו ראייה דהגמרא נקטא מילא דפליגי ביה אמוראי וכי פליגי לענין הקדש ומשום זדון דמעילה אבל כאן מיירי שאסר הכר עליו ואכל הוא לכשיגדיל דעובר משום כל יחל, וכי"צ מוכרח הר"ן לפרש לדידיה הך דזדון שצוה עיין תוס' שמה, וצפרט לשיטת רבינו דזדון שצוה משכחת כפשטיה דהשציע את אחרים עיין פ"ה מהלכות שצוה ה"ד נקטיה משום זדון שצוה:

→ **אולם** ראייה עמומה לדעת רבינו מהך דתניא בתוספתא פ"צ המודר הנאה מחזירו ומת עושה לו ארון ותכריכים וחלילין כו' שאין הנאה למתים יעו"ש. ואם נימא שאין המדיר עובר כלל אם ההנה להמודר דרק המודר עובר, א"כ איך תני כאן דינא דמת פשיטא אף אם יש הנאה למתים הרי במתים חפשי ואיך שייך איסורא או היתירא גביה. ואין לומר דאיכא משום לועג לרש לכן קאמר משום דאין הנאה למתים וכיון דצנדה"ג דליכא הנאה גם לחי שרי תו ליכא גם משום לועג לרש כמו שפירש הרשב"ם צנדה (דף ס"א) צמוד"ה אבל עושה אותם כו' יעו"ש, זה אינו דכר דחו תוספות שמה, ועוד הכא לא שייך לועג לרש כיון דלכו"ע מידי דהיתרא נינהו ורק לדידיה הוי אסורים, ובר מן דין תנא דידן היתרא דדין מודר קא אחי להשמיענו לא דינא דלועג לרש. ועל כרחין דדעת רבינו עיקר דעובר המדיר אם ההנה להמודר ואם היה הנאה למתים והיה להמודר הנאה תו עבר המדיר משום כל יחל דברו וקמ"ל דאין הנאה למתים ומש"ה שרי המדיר לעשות כל צרכיו אחרי מותו וזו ראייה גדולה לדעת רבינו. וזוהי פשוט הא דאמר הגמ' (בדף ל"ו) אלא למאן דאמר שבר שימור כו' בקטן דהמדיר אסור ללמדו צנח משום דמהנהו, והר"ן נדחק לשיטתו משום דקטן אוכל נצילות הוא עיי"ש ודו"ק.

צדעת הלוקח שלא ליתן רק שקל או אוסר על עצמו אם יתנהו פחות מסלע ואחרי זה כשנתן הלוקח עבור המקח ג' דינרים באופן כזה לא רצה לאסור, וכן אמרין שהלוקח מעיקרא לא כיוון לתת ג' דינרים רק באופן שהמוכר ירצה דוקא צסלע או אוסר אם יתן טפי משקל אבל אם מעיקרא לא רצה המוכר רק בג' דינרים או לא היה אוסר עליו, וכיון שכן עכשיו ששניהם רצו צסלעה דינרים ואימור קודם היה מתכוין לתת שקל דוקא ואמאי לא הוה נדרא ונ"ל דכר' טרפון והכא צתנאי דלאו צידו רק אם חצריה האומר שקל נתכוון דוקא לשקל ואז יאסור במקח אם יתן פחות מסלע, ומשני רבא שניהן רוצין קתני דמשמע דגלוי צשעת הנדר דאינו מתכוין ליקח צעד החפץ סלע רק שלש דינרין והוי כאין פיו ולבו שוין וגלוי לכ"ע באופן דלא הוי דברים צסלע שלג' דינרים הוא רוצה ולכך לא הוי נדרא כלל דהוי כמו דאמר קונס שאיני פוחת לך מן ג' דינרים ודו"ק:

הלכה ז בין קדשי מזבח:

נ"ב שצוה (דף כ"ה) והרי הקדש דאיתא צשאלה ע"ש, וכן מוכח צנדרים (דף ע"ח) צשחטי חוץ למאי הלכתא שישנן צשאלה צהקדש ועיין ר"ן שם ודו"ק ועיין ריטב"א צמכות שם ודבריו ז"ע, וצמס' צכורות (דף ל"א ע"א) ורואה את קדשיו דאי צעי מיתשל עלייהו יעו"ש:

הלכה זו שהרי לא קבע הימים בתחלת הנדר: **פירוש** אע"ג שקבל אח"י צתפלת מנחה להחננות מחר כיון צצתחלת הנדר לא קבע וכן צר"ש. ונראה דדומה לאותה הלכה צצפרק י"ז ממעשה"ק ה"ג שנאמר כאשר נדרת ולא כאשר הפרשת יעו"ש צגמ' דלרש"י צזו להציא צמחצת ג"כ הדין הזה כיון צצתחלת נדרו לא פירש כן הכא אחר נדרו צתחלה ולא אחר פירשו ודו"ק ויעיין ירושלמי מגילה פ"א ה"ז אמר הרי עלי וחזר ואמר הר"י יעו"ש: —

פרק ה

הלכה ב אמר לשמעון הרי אתה עלי חרם או הריני אסור בהגייתך כו' שהרי חלל דברו: **ובן** צראובן שאמר לשמעון הריני עליך חרם אם עבר צראובן וההנהו לשמעון לוקה משום כל יחל דברו

אישן היום, דבזה בודאי אסור לו לישן היום, דלא שייך לומר כל באיסוריה מזדהר אינשי, דהא בודאי יעבור על האיסור אם יישן היום, כיון שע"ז יאסר בשינה לעולם, דהוא דבר שלא אפשר, וא"כ בכה"ג משכח"ל שפיר לכו"ע דיהא אסור לישן היום, אף דהוי רק תנאי ולא איסור, כיון דבודאי יעבור אח"כ. ובהפלאות נדרים תירץ, דאף בכה"ג מקשה הגמ' שפיר הא אמרת כל באיסוריה מזדהר, והיינו דהא בודאי יזהר דעכ"פ במזיד לא יעבור על האיסור, וכיון שכן שוב לא אכפ"ל מה שיעבור בעל כרחו, כיון דאונס רחמנא פטריה, ונמצא דאף בכה"ג יהיה מותר לו באמת לישון היום, ולא אכפ"ל דע"ז יחול הנדר ויעבור עליו בודאי, כיון שיהא רק באונס ולא במזיד ע"ש.

לשיטת הרמב"ם דהמדיר עובר בב"י, אי איכא איסור גם על המודר

חפצא, דהחפץ נאסר, והכא דאין החפץ נאסר כלל על המודר, מה שייך איסור נדר. וע"כ מוכרח דבאמת הוי איסור נדר על המודר, ורק דאיסור בל יחל סובר הרמב"ם דהוי על המדיר, דהמדיר עובר בכל יחל בזה דנותן להמודר דהוי עליו איסור מחמת הנדר, ומחלל בזה דיבור הנדר. אלא דצ"ב היכן כתיב איסור זה, דהא בקרא כתיב רק לאו דלא יחל, ומגלן דאיכא עוד איסור נדר חוץ מבל יחל. וצ"ל דהאיסור כתיב בקרא דכלל היוצא מפיו יעשה, דבסיפרי זוטא ילפינן מהך קרא דיכול לאסור על אחרים, וא"כ בקרא זה גופא כתיב דחל איסור נדר על המודר. (וע"ע לעיל סימן ז' מש"כ בזה).

הוכחת האו"ש לדעת הרמב"ם

משום דמת חפשי מן המצות, ואפי' יש הנאה למתים נמי עושה לו ארון ותכריכים, דלא שייך עליו איסורים. אלא ע"כ מוכח כדעת הרמב"ם, דהאיסור על המדיר, ולכן איצטריך דוקא לטעם דאין הנאה למתים דמה"ט פטור המדיר ע"ש. וכן הוכיח מהא דתנן לקמן (דף לה:): דהמודר הנאה מתבירו לא ילמדנו מקרא, ובגמ'

(6) ר"ן ד"ה הלכה אסורה בהנאתו ולוקה. כלומר לוקה היא, אבל הוא אינו לוקה וכו', אבל הרמב"ם ז"ל (בפ"י הי"ב) כתב לוקה הוא שהדירה אם ההנה אותה וכו'. ויבקר"א הקשה דאמאי לא תלקה גם היא משום לאו דמעילה, דהא הרמב"ם פסק דיש מעילה בקונמות.

והנה לשיטת הרמב"ם דהמדיר עובר בכל יחל, ולא המודר, צ"ע איזה איסור הוי על המודר למ"ד אין מעילה בקונמות, כיון דבל יחל הוי על המדיר, ואיסור אחר ליכא בנדר. ועוד צ"ע דהא אי על המודר ליכא לא איסור בל יחל ולא איסור אחר, א"כ הרי כל הנדר הוי על המדיר, דהוא אסור ליתן להמודר, ואיך יתכן כן, דהא נדרים הוי איסור

(3) ובאור שמח (פ"ה מהל' נדרים ה"ב) הביא ראיה לדעת הרמב"ם,

מהא דאיתא בתוספתא (פ"ב) המודר הנאה מתבירו, ומת [המודר], עושה לו [המדיר] ארון ותכריכים וכו', שאין הנאה למתים.

ולכאורה לדעת הר"ן דהמודר הנאה מתבירו כל האיסור רק על המודר, אמאי איצטריך לטעמא דאין הנאה למתים, תיפול'

ובאמת בר"ן עצמו כתב שם (בד"ה בקטן) דאע"ג דקטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו, מ"מ לא ספינן לה בידים ע"ש. **אכן** לדעת הרמב"ם מבואר כפשוטו, דאיכא איסור על המדיר אפי' שהמודר הוא קטן ע"ש.

אי האיסור על המדיר הוי רק כשיש איסור על המודר

על המדיר וכנ"ל. וצ"ע.
ולכאורה מוכח מדברי האו"ש, דבאמת להרמב"ם עובר המדיר אף בלא איסור של המודר, והיינו אפילו אי המודר מותר ממש.
והטעם בזה, כמ"ל ריש מכילתין דיסוד נדרי איסור מתחיל עם דין נדר, דחל חיוב על הגברא שחפץ זה צריך להיות אסור עליו מצד כל יחל, וממילא חל עי"ז איסור בחפצא. **ומשנ"ה** סובר הרמב"ם דה"נ חל איסור על המדיר כיון שהוא עשה הנדר, וחל עליו איסור כל יחל שיקיים חיובו שיהיה אסור על השני ולא יהנה אותו.
ולפי"ז י"ל דהא דעובר המדיר בכל יחל אין תלוי כלל באיסור של המודר אם אסור עליו או לא, דיתכן דעובר המדיר בכל יחל אף בלא איסור המודר.
אלא דבהדיר עכו"ם מנכסיו עדיין יש לעיין אם ג"כ יעבור בב"י כשמהנה אותו כמו בקטן, או דיש לחלק ביניהם. וע"ע לעיל סי' ז' ובישוע"ד ח"ו סי' כ"ח.

(דף לו.) מוקי לה דהוי האי מודר קטן, דאסור לו ללמדו בחנם, ולכאורה בשלמא להרמב"ם א"ש, דכיון שהאיסור על המדיר, לכן אסור לו ללמדו, אבל להר"ן דהאיסור על המודר, הרי כיון שהוא קטן מה איסור שייך על הקטן.

(א) אכן לכאורה צ"ע, דהא אף להרמב"ם דהכל יחל הוי על המדיר, אפ"ה הרי זה ודאי דמסתבר שאם המודר יהא עכו"ם, שאין עליו שום איסור נדר, לא יהיה איסור אף למדיר כשמהנה לעכו"ם, דאף אי החיוב הוי על המדיר אפ"ה חייב רק אי הוי חילול דיבורו בזה דהמודר הנאסר נהנה, אבל אי להמודר מותר, ממילא לא שייך כלל כל יחל על המדיר, דלא נתחלל דיבורו כלל.
וה"נ במת, הא עכשיו הוי כעכו"ם, [נדאע"ג שכבר חל עליו הנדר קודם שמת, מ"מ אחר שמת תו לא שייך עליו הנדר], ואין כאן איסור, וממילא ליכא חילול דיבורו.
וא"כ הרי אף להרמב"ם צ"ע למה הוצרך התוספתא לטעם שאין הנאה למתים, תיפול משום דמת חפשי מן המצוות, דממילא אף על המדיר ליכא איסור.
וכן צ"ע מש"כ גבי קטן דלהרמב"ם פשוט שאסור ללמד לקטן, אף בלא טעם שאין מאכילין לקטן, ולכאורה הרי אפי' להרמב"ם כיון דליכא איסור על הקטן למה יהא איסור

במעמא דבתלה בתנאי יכול להדירה אע"ג דמשועבד לה

בעלים לאסור בנדר, מה יועיל מה שתולה בתנאי, דהא הוי כאוסר נכסי חבירו על חבירו בתנאי, דודאי לא מהני.
ונראה בביאור הדבר, דבאמת הרי קונמות מפקיעין מידי שיעבוד, והיה צריך לחול הנדר לאסור עליה, אף בלא תנאי, אע"פ שמשועבד לה, ורק דאלמוה רבנן לשיעבודה שלא יוכל לאסור, ולכן הכא שאסרה על תנאי שיכולה לקיים התנאי ולא תיאסר, אזי בכה"ג לא אלמוה לשיעבודה, ושפיר יכול לעשות הנדר ויפקע השעבוד ממילא.

(ב) תוד"ה תנן שאת נהנית לי עד הפסח וכו', תימה הא משעבד לה והיכי מצי מדיר לה, וי"ל וכו' א"נ שאני הכא כיון שתולה הנדר בדבר שיכולה לקיים, שפיר חייל הנדר וכו'.
וצ"ב בזה, מה מהני מה שתלה הנדר בתנאי, סו"ס הרי זה נדר שאינו יכול לעשותו כלל, מכיון שהוא משועבד לה ואינו בעלים לעשות נדר זה, דבשלמא גבי נדר שא"א לקיימו י"ל שפיר דכשתולה בתנאי חשיב דאפשר לקיימו. משא"כ הכא דהחסרוז שאינו

וזה הוא פרט:

וביאור מצות אלו בפרקים אלו:

הרדב"ז (מכ"י)

פ"א א הגדר נחלק לשתי מחלוקות וכו'. בקפרי מולא שפמין תשמור וז מלות עשה
 לשמור כל מולא שפמין: החלק הראשון וכו'. שפין הנדר והשבויה קטם
 לאסור דבר שאסרמו מורה וכו"ש שאנים חלים להמיר את מה שאסרמה מורה אע"ג שהגדרים
 חלים על דבר מזהו דמפרש לקמן: בנזן שאמר פירות מדינה וכו'. יש לדקדק למה היה צריך

א"הנדר נחלק לשתי מחלוקות. החלק הראשון הוא שיאסור על עצמו דברים המותרים לו כגון שיאמר פירות מדינה פלונית אסורין עלי כל שלשים יום או לעולם. או מין פלוני מפירות העולם או פירות אלו אסורין עלי. בכל לשון שיאסור הרי זה נאסר בהן. ודע"פ שאין שם שבועה כלל ולא הזכרת שם ולא כנוי. ועל זה נאמר בתורה לאסור אסר על נפשו. שיאסור על עצמו דברים המותרים. וכן אם אמר הרי הן עלי

על עצמו דברים המותרים, וכן אם אמר הרי הן עלי
איסור הרי אלו אסורין וחלק זה הוא שאני קורא אותו נדרי איסור: **ב** והחלק השני הוא
שיחייב עצמו בקרבן שאינו חייב בו. כגון שיאמר הרי עלי להביא עולה. או הרי עלי
להביא שלמים או מנחה. הרי בהמה זו עולה או שלמים. והאומר [הרי] עלי הוא הנקרא
נדרי. והאומר הרי זו הוא הנקרא נדבה. והנדבה והנדרי ממין אחד הוא אלא שהנדרי
חייבין באחריותו ונדבות אין חייבין באחריותן. ועל זה נאמר בתורה ונדרך אשר תדור
ונדבותך וגו'. וחלק זה הוא שאני קורא אותו נדרי הקדש: **ג** ודיני החלק הראשון וענינו
הם שאנו מבארים בהלכות אלו. אבל דיני נדרי הקדש ומשפטיהם כלם יתבארו במקומם
בהלכות מעשה הקרבנות: **ד** ימצות עשה של תורה שיקיים אדם שבוטעתו או נדרו בין
שהיה מנדרי איסור בין שהיה מנדרי הקדש. שנאמר מוצא שפתך תשמור ועשית כאשר
נדרת ונאמר ככל היוצא מפיו יעשה: **ה** האוסר על עצמו מין ממיני מאכל כגון שאמר
תאנא אסורין עלי או תאניס על מדינה פלונית אסורים עלי או תאניס אלו אסורין עלי
וכיוצא באלו ואכל מהן כל שהוא ילוקח מן התורה שנאמר לא יחל דברו. שאין לנדרי
שיעור. שכל הנודר מדבר הרי זה כמפרש כל שהוא. אמר אכילה מפירות מדינה פלונית

א. טור יו"ד סי' ר"ז סמ"ג עשין קכ"ד: ב. שם בסמ"ג ובטור מוכח כן יו"ד סי' רי"ד: ג. סמ"ג לאוין רמ"ב:

זאָסער

דעת החסיד' שכחנו בירש נדרים וא"מ מהו עיקר הנדר וי"ל נדרד עמלמו הוא עיקר כ"י לכן נחלה
דעיקר הנדר שכחנו אומר כחז' או על קרנן וכו' ידור נדר חז' למעמד דענין שיורד בדבר הנדור
ואף שהסוד' לא אלו למעש' כי אף האומר ככר' או על נדר מ"מ לא הישר חזק יראה אף
ס"ל דעיקר הנדר הוא בהתפסקה. וכמו שכח הר"ן בשבועות וראינו להרב בעל בית השם שהביא
למקום מזכיר הר"ן בשבועות וכמו שהזכיר והרב בעל טויר וכו' הביא דבר הר"ן דנדרים ואח"כ
כחב וטו"ס' כחב כמזו דבר א"ל א"ל ד' וכל ד' ק"מ. ואמנמה הוא שהוא לא דר' בדבריה המד' השם
לפי שהוא הביא דברי הר"ן בשבועות והסם מוכח דס"ל דהאומר דבר' או אסור עליו אינו אסור כי
א"ל מיו"ד. וכן בעל פירוש' כחב דעיקר הנדר הוא בהתפסקה והתבודדות הוא היכן דלמח' היה זה
אסור עליו וסמכיה עליו ומזכיר המבט' דרש נדרים ממה שכתב קרן דין א' וכן אף אמר היה
כן עליו אסור היה אלו אסורין דקשה לנאמר מהו קרן' היה כבד כחב האומר פירות פלניו ב'י אלא
י"ל מתחלה אשמענין דיוטו לאסור עליו בכל לשון ר"ל כן נגדר כן בשבועות וי"ל פירוש' שיהיה
כן שפירש כן לשון ר"ל אפילו לא אמרו בלשון הקדש ובגזן שחלש' הכדוש שיהיו אסורין עליו כקיום
קרבן נאמר אשמענין דלעיל בלשון אסור כחב א"ל יוכל לנאכל לאסוריו ואפילו אסור עליו בכל
לשון ואל הנדר וק"ל ע"כ. וכל אלו הם דברים דקדוש דברים א"ל הללו רוח אחרת כחב
והיו ראובנין צ"כ' בשבועות אסורין דאסור' הטייל המכוס בן נדר בשבועות דמכוס ואם שני אשה
נדרה אלו אסורם אסור על נפשה בשבועות לומר' כן הוליו בלשון ר"ל נדר בשבועות שבעה שבעה והוא
הנדר פסוקה ביהלם שם הר"ק' בלשונם. והר"ם הביא דין או גבי נדרים צ"כ' מהל' שבועות ר"י דרשים
ו' ואין הביאו בהלכות נדרים היכא שהוליו בלשון נדר. ודמיון שם בסי' ר"ד ובסוף ס' ר"י דרשים
בדברי הר"ם הר"י או עליו אסור. וזה טעות בהגיוס' הוא הר"י או עליו אסור כן הם הדברים. ומתחילה
כחב

פרק א א הנדר נחלק לשתי מחלוקות וכו' ועל זה נאמר בתורה לאסור איסור על נפשו שיאסור על עצמו בדברים המותרים. הנהא אלני בדעת רבינו הוא דל עדיקר הגדר האמור בתורה הוא שיאמר דבר או אסור על והמורה נתנה לו רשות שיאסור האדם על עצמו או על אחרים מה שיהא אלא שכל רעה להפסיק תיך שיחפיש בדבר הגדור ולא בדבר האסור. וכו' הרין ברע גדרים וז"ל עיקר הגדר הוא שיאמר דבר או אסור על ועין שהפסיקו בדבר האסור בין שלא הפסיקו ולא הגדר האמור אלא דהיאך הפסיקו בענין שיחפישו בדבר הגדור ולא בדבר האסור ע"כ. וזכר נדרים ש"ד ק"י וז"ל נראה בעיני דהי"ס ספירא לתלמודא לנאשומעין להפסיק בדבר הגדור ומגפר אל תיך קרנ דמיין דלאמור ככר או אסור על מה דכר כי אמר נמי בקרבן אסור קרנא וכו' מידות. והסוד ביו"ד ריש ס' ר"כ כתב עיקר גדר האמור בתורה הוא שיחפישו בדבר הגדור בנון שאמור ככר או עין בקרבן או שאמור אסור על ככר או דהוי נמי גדר שיאמר דבר או אסור על וז"ל השני ש"ד וז"ל שכן נאמן מי ארע מתקדקת דלדרינא ויזהר עיקר דבר הוא או שיאמר דבר או אסור על וז"ל הפסיקו בדבר דכשהוא מתקדקת בדבר ארע תיך שיחפישו בדבר הגדור ואם הפסיקו בדבר האסור עלו מומתה נדר או מותה ע"כ. והנה נמי אויל בשעת הרין ולפיכך השנו להר"צ"ה. אך ראינו להרין בר"ס שנעוטה שחם שכתב דעיקר גדר האמור בתורה היינו שמתלא בדבר הגדור כי שיעקר הגדר בהפסוקה או וע"פ שאם על הפסיקו חיל האומר חסדי הוא דומיט שכתבו האומר היה או אסור על נמי גומורין דברים קרבנין וכו' עיקר גדר מתקדקת הוא ע"כ. ולפי זה דקן דברי הסוד שכתב לאמור אסור על ככר או דהוי נמי גדר האומר דעיקר הגדר הוא המתקדקת וכן נראה שיהא שיער ה"ר"ס שכתב ברע גדרים וז"ל עיקר גדר האמור בתורה הוא שמתקדקת המפס דבר הנאסר על ידי אסור על בנון הקרנ או הקשע ע"כ. וכן נראה שיהא

פרק א א ד הנדר נחלק לשתי מחלוקות עד
המחברים ומלווקטים מן הדברים
ר"מ בספר המצות ח"ל ולשון ספרי מואל שפמך מצות
לכדו ואולם הכוונה היא ממה שזכרתי לך להבין פשטיה

ונפל הלשון בזה המאור והוא אמר יתעלה ככל היותו מפיו יעשה: ה' האומר על עצמו חזן במצני
באבאל עד בתפרס כל שהוא. פ' שבעות מניין (דף כ"א) ולמון ספרי לא יחל דברו מגיד שהוא עובר על
כל יחל ועל כל מחלף ע"כ: ו' ח' אבילה מפורדת עד חקר על עצמו חליה מן התחלים כ' עד
וכן כל כיוצא בזה. היא בירושלמי פ' שבעות הפקדות (דף ל"ו) ופ' שבעות מניין (דף כ"ב) ככל
ירושלמי

שידור לבדק הבית או לצדקה או לבית הכנסת והדומה לו. וכשעבר ועשה מה שאסר על עצמו לעשות לוקה. (ראשי המטות, הפלגה הלכות נדרים פ"ב):

מצוה קנח שהזהיר הכהן שלא יקח זונה. והוא אמרו אשה זונה וחללה לא יקחו וכל זמן שיבא עליה חייב מלקות. (אמור אל הכהנים, קדושה הלכות פסוקי צ"א פסוק י"ז י"ח י"ט):

מצוה קנח שהזהיר הכהן שלא יקח חללה. והוא אמרו וחללה לא יקחו. וכל זמן שיבא עליה חייב מלקות. (שם, שם):

מצוה קס שהזהיר הכהן שלא יקח גרושה. והוא אמרו ואשה גרושה מאישה לא יקחו. וכל זמן שיבא עליה חייב מלקות. (שם, שם):

מצוה קסא שהזהיר כהן גדול מליקח אלמנה. והוא אמרו אלמנה וגרושה וגו'. ואולם כפל האזהרה על

כהן גדול בגרושה וחללה זונה בעבור הענין הכתוב בקידושין (דף ע"ז), והוא כי כשיקרה שתהיה אשה אחת אלמנה גרושה וחללה זונה ובא עליה כהן גדול לוקה ארבע ואם כהן הדיוט לוקה שלש. ושם אמרו אלמנה וגרושה וחללה זונה בזמן שהם כסדר חייב על כל אחת ואחת ובארו שהוא באשה אחת, וענין אמרו כסדר שיהיו בה אלו הענינים על סדר הפסוק שתהיה תחלה אלמנה ואחר כך גרושה עוד תהיה אחר זה חללה ואחר כך זונה. ואולם הוצרכנו לזה בעבור היותה אשה אחת ובבעילה אחת שנרצה שנחייבהו על ארבע מלקות, והשרש אצלנו אין איסור חל על איסור אם [לא] שיהיה איסור כולל או שיהיה איסור מוסף או איסור בת אחת כמו שבארנו במקומות מכריתות בפירושנו וכשהיו על הסדר הזה יהיה בכלם איסור מוסף כמו שהתבאר שם. אבל כשהיו נשים רבות כגון שבא על אלמנה ועל אשה אחרת חללה ועל אשה אחרת גרושה ועל אשה אחרת פסק שלוקה על כל אחת ואחת. ואפשר שתקשה ותאמר אחר שהשרש אצלנו שאין לוקין על לאו שבכללות לאיזה דרך יהיה לוקה על כל אחת ואחת ובאה האזהרה מהם בכדי בלשון אחד, דע כי על זה הענין נכפלה האזהרה על כהן גדול בגרושה זונה חללה כדי שילמדנו שדינו כהן כדן כהן הדיוט מלקות על כל אחת ואחת בעבור שנפרדה אחת מהן בלאו אחד והיו כלם לחלק. והוא אמרו ואשה גרושה מאישה לא יקחו, ואחר שנפרדה הגרושה בלאו הוא לוקה על הגרושה בפני עצמה, וזהו ענין אמרם בגמרא קדושין (שם ע"ג) כשם שחלוקה גרושה מחללה זונה בכהן הדיוט כך חלוקה בכהן גדול, ושם התבאר כי בהיות הנשים גופין מוחלקין לוקה על כל אחת ואחת בין שיהיה על הסדר בין שלא יהיה על הסדר. הנה כבר התבאר לך כי האזהרה מכל אחד מהן מצוה בפני עצמה ולפיכך לוקה על כל אחת ושם התבאר שכהן הדיוט אינו חייב מלקות על אחת מהן עד שיקח ויבעול, והם אמרו בעל לוקה לא בעל אינו לוקה מה טעם קאמר מה טעם לא יקח משום לא יחלל. וכבר התבאר משפטי מצוה זו רוצה לומר ארבע מצות אלו על השלמות ביבמות וקדושין. (שם, שם):

מצוה קסב הזהיר כהן גדול שלא לבא על האלמנה אפילו בלא קדושין, והוא אמרו ולא יחלל זרעו בעמיו, ובאור זה שכהן הדיוט נאסר עליו הנשואין כמו שאמרנו לא יקחו והוא איסור הנשואין אבל אינו לוקה עד שיבעול כמו שקדם באורו, אמנם אם בעל בלא קדושין אף על פי שזה אסור עליו ומוזהר ממנו ופסולה לכהונה אינו לוקה משום זה כי לא באה האזהרה מזה. אמנם כהן גדול הנה

עני ואמר רחמנא לא תוכל. אבל זה מלקות. ואולם עון מיתה אינו אלא בתרומה גדולה ותרומת מעשר שמי שאכל מעשר ראשון קודם שניטלה ממנו תרומת מעשר הוא חייב מיתה. והוא אמרו ללוים כשצוה להוציא מעשר מן המעשר ואת קדשי בני ישראל לא תחללו ולא תמותו שזה אזהרה מאכול מעשר שבטבלו לפיכך חייבין עליהן מיתה כמו שהתבאר בדמאי. והתבאר מזה גם כן כל מי שאכל טבל קודם שיוציא ממנו תרומה גדולה ותרומת מעשר חייב מיתה ואזהרתו מאמרו ולא יחללו את קדשי בני ישראל כמו שבארתי במצוה הזאת ומי שאכל טבל אחר הוצאת התרומה קודם הוצאת כל המעשרות חייב מלקות ואזהרתו מלא תוכל לאכול בשעריך, ושמור זה ולא תטעה בו. וכבר התבאר משפטי מצוה זו רוצה לומר טבל במקומות מדמאי ותרומות. (אמור, קדושה הלכות מאלכות פסוקים פ"י):

מצוה קנד הזהיר מהקדים חקי הורע קצתם על קצתם אבל יוצאים כסדרן, ובאור זה החטה דרך

משל כשזורה היא טבל יוציא ממנה תחלה תרומה והיא חלק מחמשים ואח"כ יוציא מהנשאר מעשר ראשון ואח"כ יוציא מעשר שני מהנשאר ותנתן תרומה גדולה לכהן והמעשר ראשון ללווי ומעשר שני יאכל לבעלים בירושלים, ועל זה הסדר ראוי שיעשה, ובאה האזהרה מהקדים מה שראוי לאחר ומלאחר מה שראוי להקדים מאמרו מלאכתך ודמעך לא תאחר כאילו יאמר לא תאחר ממלאכתך ודמעך מה שראוי להקדים. ובמשנת תרומה (פ"ג) המקדים תרומה לבכורים ומעשר ראשון לתרומה ושני לראשון אע"פ שהוא עובר בלא תעשה שנאמר מלאכתך ודמעך לא תאחר מה שעשה עשוי. ובמכילתא מלאכתך אלו הבכורים הניטלים מן המלאה ודמעך זה תרומה לא תאחר שלא תקדים שני לראשון ראשון לתרומה תרומה לבכורים [כו', מכאן אמרו המקדים תרומה לבכורים ומעשר ראשון לתרומה], ומעשר שני לראשון אע"פ שהוא עובר בלא תעשה מה שעשה עשוי. וכבר התבאר בפ' ראשון מתרומה שהמקדים אינו לוקה. (משפטים, ה' מרומות פ"ג):

מצוה קנה הזהירנו מלאחר הנדרים והנדרות ושאר הקרבנות שהם חובה עליו. והוא אמרו יתעלה כי תדור נדר לה' לא תאחר וגו' ובאה הקבלה שהוא אינו עובר על לאו זה עד שיעברו עליו שלשה רגלים כסדרן. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בפרק ראשון מראש השנה. (כי תלא, הלכות מעשה הקרבנות פ"ד):

מצוה קנו שהזהירנו מעלות לרגל מבלי קרבן שיהיה עמנו ונקריבנו שם. והוא אמרו יתעלה ולא יראו פני ריקם ועל כל פנים היו עולה ושלמים. וכבר התבאר משפטי מצוה זו במסכת חגיגה. ומצוה זו אין נשים חייבות בה. (כי תשא, הלכות חגיגה פ"ב):

מצוה קנז שהזהירנו מעבור מה שחייבנו על עצמנו בדבור אע"פ שהוא בלא שבועה, וזהו הנדרים כמו שיאמר אדם כשהיה כך או כשאעשה כך פירות העולם אסורין עלי או פירות מדינה זו או מאכל ידוע כגון שיאסור על היין או על הדגים או זולת זה, וכן אם יאמר הנאת אשתי אסורה עלי וכל מה שדומה לאלו הנדרים שהתבאר דיניהם בנדרים הרי הוא חייב לקיים אותו הנדר, ובאה האזהרה בעובר על הדבר הזה בפירוש אמרו לא יחל דברו ובא הפירוש לא יעשה דבריו חולין כלומר אם חייב על עצמו דבר שיקיים אותו. ובגמרא שבועות (דף כ'): אמרו קונמות עובר עליהם בלא תעשה משום לא יחל. ובספרי אמרו לא יחל מגיד שהוא עובר על כל יחל ועל כל תאחר, כלומר כשנדר קרבן ולא הקריבו ועברו עליו שלשה רגלים כסדרן הוא חייב משום כל תאחר ומשום כל יחל, וכן כל הדומה לקרבן כמו

נתקיים התנאי, ולא חל הנזירות, יכול לחזור בו ולבטל הנזירות, דאיתי דיבור ומבטל דיבור, וכמו דאמר ר' יוחנן בקידושין (דף נט.) גבי האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שלשים יום, דתוך שלשים יכולה לחזור בה. **ותמה** ע"ז המחנ"א, דמה ענין קידושין לנדרים, דנדרים שאני, דנדר קביל עליה, וחייב לקיים דברו. **ובמו** שמפורש לקמן (דף כט:) גבי האומר שור זה הקדש לאחר שלשים יום, דאינו יכול לחזור בו תוך שלשים יום משום דאמירתו לגבוהה כמסירתו להדיוט, ופירש הרא"ש וחייב לקיים דיבורו משום מוצא שפתיך תשמור ולא מצי למיהדר. **והיינו** דאף דבקידושין לאחר ל' יכול לחזור בו, מ"מ בנדרים [דנזירות והקדש] כיון דעכ"פ חל חיוב נדר להיות נזיר או להקדיש לאחר ל', ואף דעדיין לא חל הנזירות וההקדש, מ"מ לא שייך לחזור תוך ל'. **ואח"כ** הביא המחנ"א ראייה מלקמן (דף פט:) דההוא גברא דאמר ליתסרו פירות עולם

עלי, אי נסיב איתתא כי לא גמירנא הילכתא, לא סליק בידיה, אתא ר' אחא ושבשיה וכו'. **וכתב** [המחנ"א], אלמא דאע"פ שלא חל עדיין הנדר וכל זמן שלא נשא אשה, אפ"ה לא היה יכול לחזור בו. **וא"כ** קשה מש"כ מהרש"ס ז"ל, לדמות נדרים לקידושין דאיתי דיבור ומבטל דיבור, דהא נדרים שאני, דכיון שקיבל בלשון נדר, חייב לקיים דברו, ואין יכול לחזור בו, עכ"ד המח"א. **וצ"ע** בדבריו שכתב גם בנדר איסור וכההיא דליתסרו פירות עולם עלין דאין יכול לחזור בו. **דלכאורה** הא דוקא בנדר הקדש וצדקה, דהוי קבלה לדבר מצוה, בזה י"ל דממילא הוי עליו חיוב נדר, ואין יכול לחזור בו. **אבל** בנדר איסור, דלא הוי קבלה לדבר מצוה, ורק שעושה חלות איסור על החפצא, הא כל דעדיין לא חל האיסור, אין עליו נדר, ומ"ט לא יוכל לחזור בו כמו כל לאחר ל' יום בגיטין וקידושין וקנינים, דיכול לחזור כל-זמן שלא חל.

מ"ש נדר שלא אוכל לך - דלא אמר כלום, ממודרני וכו'

(ה) **והנה** התוי"ט (בפתיחתו למשניות נדרים) הביא לשון הרמב"ם (ריש הלכות נדרים) דנדר איסור הוא שיאסור על עצמו דברים המותרים, [כגון שיאמר פירות מדינה פלונית אסורין עלי וכו'], וע"ז נאמר בתורה לאסור איסור על נפשו. **וכתב** [התוי"ט] דמזה משמע דדוקא שיאסור או יתפס, אבל האומר נדר לא אוכל לך, לא אמר כלום, ע"כ. **והר"ש** (כאן) הביאו, וכתב, לא ידעתי

טעם נכון לחלק בין זה למודרני ממך שאיני אוכל לך. דלקמן. דהוי יד ע"ש. **וכונתו** דכשאומר מודרני וכו' הרי לכאורה אינו מזכיר בלשונו שאוסר החפצא, והא דאיתא במתני' (להלן) דמהני, היינו לכאורה משום דמודרני הוי לשון 'נדר', ולשון נדר עצמו מורה שאוסר החפצא אנפשיה. **וא"כ** אף האומר נדר לא אוכל לך, נמי יהני אפי' שלא פירש שאוסר החפצא, כיון שהזכיר לשון נדר, ומ"ט כתב התוי"ט דלא אמר כלום. **אי** בנדר איסור הוא רק עושה חלות איסור על חפץ

(ו) **והנראה** דהנה לכאורה הרי היה נראה בפשטות, דיסוד נדר איסור הוי, דהתורה חידשה שהאדם בדיבורו יכול לפעול חלות איסור על חפץ המותר, דכמו שיכול למכור החפץ. כן עושה על החפץ חלות איסור. **ואך** דאי נימא שהאוסר חפץ הוא רק פועל חלות איסור על החפצא, ואבל אינו מקבל על עצמו בנדר את איסור החפצא, לפי"ז צ"ב מדוע אם עובר על איסור החפצא. עובר בכל יחל.

ולכאורה היה צ"ל דכיון שאיסור החפצא חל ע"י מוצא שפתיו, לכן הוי בזה על הגברא דין איסור שלא יחלל דיבורו ע"י עבירה על איסור החפצא אשר חל ע"י דיבורו (וכעין מש"כ באב"מ תשר' ט"ו לגבי נזיר, מובא להלן ס"ק ש"ז). **ולפי"ז** נמצא דבדיני נדרים האמורים בתורה, נאמרו תרי ענינים שונים, דנדר איסור (ומקדיש חפץ) לא דמי כלל לנדר הקדש (שמחייב עצמו להקדש) ולנדר דנזירות.

ועוד דאי נימא דבדיבורו הוא רק אסור את החפץ, והבל יחל הוי משום דכשעובר על האיסור דחייל בהחפץ. ממילא הוי בזה חילול הדיבור, א"כ צ"ע נמי איך שייך שיחולו שני איסור נדר בהחפץ בכולל [או בב"א].
דהרי לא דמי לאיסור על איסור, דהויין שני שמות איסור שונים, והאיסור השני הוי איסור אחר, ולכן שייך שיהיו חלין שניהם [בכולל].
משא"כ בנדר על נדר, הרי עכ"פ האיסור חפצא שע"י הנדר, הא הוי בשני הנדרים אותו האיסור ממש, ואיך חל עוד פעם אותו האיסור עצמו.

דהתם הא הוי קבלה על עצמו ליתן להקדש, או להיות נזיר, וכמו קבלה לדבר מצוה דנודר על עצמו לעשות מצוה זו, משא"כ נדרי איסור הוי אסור חפץ, (ומקדיש חפץ הוי עושה הקדש).
אך אי נימא הכי, [דכל דין נדרי איסור הוי רק דעושה חלות איסור על חפץ המותר], א"כ הרי אין מובן היכן יש כאן ענין נדר כלל.
דהא נדר כל עיקר מהותו הוא דהגברא מקבל על עצמו, דעושה על עצמו נדר.
וא"כ אם נדרי איסור אינם אלא עשיית חלות איסור על חפץ המותר, וכמו עשיית חלות מכר על חפץ, הרי לא הוי בזה נדר כלל.

אי נדרי איסור הוא דעושה נדר שיהא אסור ועי"ז חל האיסור

וע"ע להלן (ס"ק רכ"ו) דבאמת לא דמי ממש לשבועה. **אבל** עכ"פ יסוד האיסור הוא, שע"י שנודר על עצמו שהחפץ יהא אסור, עי"ז חל בו איסור.
דגם האיסור-חפצא דחייל בנדר-איסור, אינו מתחיל ע"י שהנודר פועל את עצם חלות האיסור בגוף החפץ, וכן במקדיש חפץ, [חלות הקדושה דחייל על החפץ] אינו מתחיל ע"י שהמקדיש פועל את עצם חלות הקדושה בהחפץ.
אלא דההתחלה הוי הנדר [וקבלת התחייבות] על עצמו, דכשאומר דבר זה יהא אסור, הוי בזה ממש דין נדר, דנודר בנדר ומקבל על עצמו [התחייבות] שמהחפץ אל יהנה.
והיינו דמונח בדבריו קבלה על עצמו שהחפץ יאסר עליו, ויש בזה דין נדר על הגברא.
דכמו שיכול האדם במוצא שפתיו לקבל על עצמו להביא להקדש, [וכן לקבל על עצמו קבלה לדבר מצוה או ליתן צדקה], ויש בזה דין נדר שהוא מחוייב לקיים את מוצא פיו, ה"נ נתחדש בדין נדרי איסור שיכול האדם במוצא שפתיו לקבל על עצמו שיהא חפץ זה אסור עליו, וחייל על הגברא חיוב נדר שיהא החפץ אסור עליו באיסור חפצא, ומחמת חיוב הנדר דהוי על הגברא, עי"ז ממילא נאסר החפץ.
אבל בלא דין הנדר והקבלה דהוי על הגברא, לא הוי חייל איסורא על החפצא ע"י דיבור.
וכן המקדיש חפץ, כשנודר דחפץ זה יהא הקדש, חל נדר על הגברא שדבר זה יהא קדוש.

(ז) ולכן נראה שאין הדבר כן, [ונדרי-איסור אינם שונים מהנודר להקדש], אלא כל הנדרים יסודם הוא אותו דין נדר, שהנודר נותן התחייבות, [ומקבל על עצמו לקיים החיוב שמטיל על עצמו], רק דיש נדר בהגברא, ויש נדר בהחפצא, דנודר בהחפץ שלא ליהנות ממנו. **וא"ה**, בחינוך (מצוה ל' בתוה"ד) כתב על נדרי איסור, וז"ל, הנדר, שהוא כמקבל על עצמו להיות לו דבר המותר כאילו נאסר.
וכן משמע ברמב"ם (פ"א ה"ד) שכתב, מצות-עשה שיקיים אדם שבועתו או נדרו, בין שהיה מנדרי איסור בין שהיה מנדרי הקדש, שנאמר מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת, ונאמר ככל היצא מפיו יעשה ע"ש.
ואי-נימא דבנדרי איסור הוא רק פועל חלות איסור על החפץ, לכאורה אין מובן מה שייך בזה מצות-עשה לקיים מוצא שפתיו.
ומבואר כמ"ש, דכל הנדרים הוו אותו דין, דכמו שנדרי הקדש [ומצוה] הוי מה שמקבל על עצמו, כמו"כ אף נדרי איסור, יסודם הוא מה שיש בדבריו נדר וקבלה, ומחוייב לקיים מה שהוציא בשפתיו.
והרי התוס' בשבועות (דף כה.) סברי, דאף בשבועה נמי איכא שבועה בהחפץ, וא"כ בנדר ודאי דהוי כן, דהוא נודר דהחפץ אל יהנה ממנו [והוא או אחר], והיינו דהחפץ יהא אסור עליו. ומחמת נדרו חל האיסור.

ואכן אין זה מוכרח, דאפשר דלגבי המדיר זה
במעמא דעובר המדיר אף בלא איסור המודר

יחל מחמת הנדר עצמו.
וא"כ י"ל שפיר דסובר הרמב"ם דכיון
שהמדיר עשה כאן הנדר שלא יהנה
המודר מן החפץ, והוי נדר של המדיר, לכן
כשהמדיר בעצמו מאכילו הרי הוא עובר על
נדר שלו, אף בלא איסור המודר, וכמבואר
באחרונים הנ"ל (ס"ק נ"ד נ"ה נ"ו).

אי במדיר עכו"ם וקמן עובר המדיר להרמב"ם

דעובר בבל יחל כשמהנהו.
ולכאורה כמו דבקטן עובר המדיר, אע"פ
דאין איסור על המודר, מחמת דהוא
קטן, כמו כן בעכו"ם יהא איסור על המדיר
אף דאין איסור על העכו"ם.

אמנם יש לחלק, דאפשר דדוקא בקטן עובר,
משום דהא חל הנדר לכשיגדיל, וכיון
דחל הנדר, עובר המדיר כבר עכשיו, משא"כ
בעכו"ם אפשר דלא חל כלל.

אך אפשר דעכו"ם ג"כ הא יכול להתגייר,
והוי נמי כמו קטן דשייך שיחול הנדר,
וצ"ע בנידון זה.

ואא"ה לכאורה יש לחלק עוד בין קטן לעכו"ם,
דקטן אע"פ שאינו מוזהר, מ"מ עצם
החפצא דאיסורא שייך גביה, וחשיב תקלה,
(כדאיתא בסוגיא דסנהדרין דנ"ה ע"ב, ועי' קובה"ע),
ומה"ט אסור ללמדו להרמב"ם אף בלא דין
איסור ספיה, כיון דעכ"פ יש כאן 'סיבת איסור',
משא"כ בעכו"ם דאין כאן חפצא דאיסורא כלל,
אפשר דלא שייך איסור על המדיר, מיהו יעוי'
בתוס' נזיר דנ"ז ע"ב סוד"ה וראב"א, שדימו
מקיף את העכו"ם למקיף את הקטן, ושדוחק
לחלק משום דקטן אתי לכלל חיוב, ע"ש, וצ"ע.

בביאור המצוה להקדיש בכור

וכן פסק הרמב"ם (בכורות פ"א ה"ד) דמצוה
להקדיש בכור בהמה טהורה ע"ש.
ולכאורה צ"ב דהא עכ"פ לא ניתוסף קדושה
בהבכור ע"י הקדישו, דהא
קדושתו מרחם היא, וא"כ מה הוי המצוה בזה
לומר הרי זה קודש.

(יז) אמנם נראה דלפי דברינו לעיל יתכן
שפיר דסובר הרמב"ם דעובר
המדיר אף בלא איסור המודר.

דהא ביארנו דאין נדרי איסור הוי נדר ממש
דנודר שיהא כך, דהחפץ יהא שלא
ליהנות ממנו, וא"כ הרי עצם הנדר הוי רק נדר
דחל על הגברא דין הנדר על החפץ, והוי בל

(נח) ויש להסתפק איך הדין אם הדיר עכו"ם
מנכסיו, האם יהא איסור על המדיר
לההנות העכו"ם.

דאפשר דאף דעל העכו"ם המודר ליכא שום
איסור, אפ"ה הא נתבאר דהמדיר
עובר בבל יחל אף בלא איסור המודר, וא"כ
ה"נ בהדיר עכו"ם יעבור המדיר.

ובאמת האו"ש (פ"ה מהל' נדרים) כתב כן
לגבי קטן, דבהדיר קטן עובר המדיר
להרמב"ם, אף דאין איסור על המודר, וכמו
דמוכח מהתוספתא (הנ"ל ס"ק נ"ד) גבי מת,
דכל ההיתר רק משום דאין הנאה למתים.

וכתב ליישב בזה הא דאיתא לקמן (דף לז.)
דאם המודר הוא קטן, אסור המדיר ללמדו בחנם.
והר"ן שם הקשה, דהא קטן אוכל נבילות
אין ב"ד מצווין להפרישו, ואמאי
אסור ללמדו, ונדחק שם הר"ן דאסור משום
ספיה בידים.

וכתב האו"ש דכל קושית הר"ן היא רק
לשיטתו דאין איסור על המדיר, אבל
להרמב"ם דיש איסור על המדיר, הוא פשוט
דאף דליכא איסור על המודר הקטן, מ"מ
אסור ללמדו בחנם, משום איסור המדיר,

(נט) והנה איתא לקמן (דף יב:), דאם אמר
הרי עלי כבכור, רבי יעקב אוסר,
ורבי יהודה מתיר, ומפרש בגמ' (בדף יג.)
דמאן דאסר סבר דבכור נמי מתפיסו בנדר
הוא, דתניא משום רבי אמרו, מנין לנולד בכור
בתוך ביתו, שמצוה להקדישו ע"ש.